



# నువర్తనాత.

గంధకర్తలు,

రామనారాయణ కవులు

958



పబ్లిషర్ & ప్రొప్రైటర్,

కాయల కన్నయ్య నాయుడు,

శ్రీ రామకృష్ణ బుక్ షాపు, ఏలూరు.

పోస్ట్ ఏజెంట్:

కె. కె. పట్నయక్ లిండ్ బ్రదర్స్,

బుక్ షాపు, ఏలూరు-కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీ సీతారామాంజనేయ ముద్రాక్షరశాలయము

మా. గానువాచార్యులచే ముద్రింపబడినది.

కాటన్ రిజిస్ట్రు. 1925. వెల 1-0-0.

## సుమతీదేవి డామా.

ఇట్టి నాటక రాజము మున్నెవ్వరిచేతను రచింపబడియుండలేదు. ఇందు కోమలాంగియను వేశ్య తప్పుపత్రములు సృష్టించి విటులను మోసగించుట (ఇచ్చట వేశ్యవస్తుగడలు, నురాపానముచేనుత్తిల్లి విటులొందు దురవస్థలుఁ జక్కగ వర్ణింపబడినవి.) కథానాథుఁడగు కొశికుండు కోమలాంగివల్ల దరిదుర్తి నిజభార్యయగు సుమతీదేవిని పలువిధముల బాధించి, దేశాంతర్గతుడగుట. (కొశికుని దుండగములు. సుమతీదేవి పతిభక్తి అసమానము) భగవంతుని ప్రేరేపకత్వమున, నొక్కమహారణ్యమున సుమతీదేవి తనభర్తను గలిసికొనుట. సూర్యోదయమగునని నీమగండు (కొసికుడు) మృతుడగునని మాండవ్యమహాముని సుమతీదేవికి శాపంబొసంగుట సుమతీదేవి యందులకు ప్రతిశాపంబిచ్చుచుట. ఇమ్మహాపతివ్రత శాపమునకు వేచి విష్ణుమూర్తి ప్రసన్నమై యామెనువేడుకొనుట సుమతీదేవి భగవంతునియార్జున సారముగా సూర్యోదయముగావించుట. విష్ణుమూర్తి యామెప్రభావమునకు సంతసించి కొసికునకు దీప్తాయువును, సతీపతులకు వరింబులను యొసంగి యంతర్ధానుడగుట వెల 1—0—0 మూల్రమే.

### స న్ని త్తు ల సి .

ఈనాటకమిదివరకెవ్వరూను వ్రాసియుండలేదు. బృందయొక్క పాతివ్రత్యము, నామెభర్తయొక్క దుండగములు, జలాధునివేచుముతో విష్ణుమూర్తి బృందకడకిరుగుట బృందస్థనని మోహము. తులసి వృత్తాంతము మొదలగునవి చదివితీలమును వెల రు 1—4—0 మూల్రమే.

### హ రి క థ లు .

(శ్రీయత సందివాడ జగన్నాథకవి విరచితము.)

శ్రీకృష్ణరాయబారిము

0—10—0

సీతాకల్యాణము

0—8—0

వలయువారు:—శ్రీరామకృష్ణస్వామికుండీపో,

ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

# నువర్ణపాత్ర.

(Spoiled by Drinking)

గ్రంథకర్తలు,

రామ నారాయణ కవులు,

కవిమిశ్రు,

ప్రొఫెసరులు కామల కన్నయ్య వ్రాయుదు,

శ్రీ రామకృష్ణ బుక్కు డిపో, ఏలూరు.

శ్రీ వీరబాహుబలి కేయ ముద్రాక్షరశాలయందు,  
కూమిదాల రాఘవాచార్యులచే ముద్రింపబడినది.

1925.

కాప్రెస్సు.

వెల 1—0—0.





## ప్రీతి క.

ఈ కథ కల్పితము. త్రాగుడు నలనఁ జెడిపోవువానిం గూర్చి వ్రాయఁదలంచి యిట్లు వ్రాసితిని. సాధారణముగా మద్యపాని వేశ్య లోలుడై యుండుటగూడ యుండును. ఆ కారణముచే నిందొక వేశ్య పాత్ర గూడ గల్పింపబడినది. దీనికి సువర్ణపాత్రయను నామమేలయని కొందఱు సందియ మొదవచ్చును. సురాపానమున కలవాటు పడిన శివశంకరుఁడు త్రాగుట కొక సువర్ణపాత్ర చేయించుకొనఁగా, నాతనికి దెలియకుండ యతని భార్యయగు సత్యవతి యా పాత్రను దాచి, శివశంకరుఁ డిన్ని కష్టముల సనుభవించిన పిదప, బళ్ళాత్తొవచిస్తుండై బ్రాణములు గూడ బయటకు సంసిద్ధుడైయున్న సమయమున, దెచ్చి జీవయాత్రను గడపుటకిచ్చిన కారణమున నీ పేరుంచబడినది.

ఇట్లు,  
గ్రంథకర్తలు.

## ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.



శివశంకరుడు—బ్రాహ్మణుడు.

రామారావు—శివశంకరుని స్నేహితుడు.

నూర్యనారాయణ—బ్రాహ్మణుడు సుందరికి విటుడు.

పోలిశెట్టి—వైశ్యుడు.

ముకుందశాస్త్రి—శివశంకరుని పాణసఖుడు.

స్త్రీలు.

సుందరి—వేష్య.

నరహరి—వేష్యమాత.

మనోరమ—సుందరిదాసి.

సత్యవతి—శివశంకరుని భార్య.





## సువర్ణపాత్ర.



ప్రథమాకము.

రంగము.—[మందిరిములో సత్యవతి-ప్రవేశము]

సత్య:—(తనలో)

మ. అక్కటా! వాకిలియిమ్మగా నలికిన ♦ స్త్రీకాశమున్ మబ్బు క్ర  
ముఖానెస జికిటికి ప్పెరిక్కుల; నభం ♦ బున్వీడితారాళి ధా  
త్రికినే నించె నరంగనా మిగుగురుల్ ♦ రేగప్పై బ్రాణేశుడిం  
టికి రాకుండెను గారిణంబు నరియన్ ♦ లేకుంటఁ చిత్తెంబునన్.

అక్కటా! ఇంతకాత్రియైనను నాధుండు గృహంబునకు రా  
లేదు. నేనేమి సేయుదును? సత్కుల ప్రసూతుడగు నీతఁడిట్టి దురు  
ద్యోగమునఁ బ్రవేశించునని నేఁ గలపై నఁ దలంచియుంటినా?

సీ. నిరతంబు శ్రీమనో ♦ హరుచరణారవిం

దంబులమది నిల్చి ♦ తనరువాడు

సకలభాషావిశే ♦ ష రహస్యము తెలింగి

విద్యాధికుండు ♦ వెలయువాడు



పరిహాసమునకైన ♦ భావంబులో నట్లు  
 బొంకడలంపక ♦ పొలుచువాడు  
 పరవధూగమనంబు ♦ పాపహేతువటంచు  
 హితులకుఁ దెల్పుచు ♦ నెనఁగు వాడు

తే. గీ. అతిథులం బూజసేయుచు ♦ సలగువాడు  
 నాడుకాశేశుడకట దు ♦ ర్జనంబైతి  
 దగిలి సత్కులగారవ ♦ ధర్మములను  
 వదలియుండెను నేమని ♦ వగచుదాన.

అక్కటా! ఈ పాదు సురాపాన మీయనకెట్లవడినదో  
 కదా! దుష్టజనమైతియేయిందులకుఁ గాగణము. సురాపానమునకీయన  
 యలవాటు పడినది మొదలు, కోపము వాఘోరణి ప్రబలినది. ఆయన  
 చిత్తవృత్తి ననుసరించి నేను ప్రవర్తించక పోయితినేని యొడలు దెలి  
 యక నన్నుఁ గొట్టించుచును.

సీ. ఇట్టి దుర్వృత్తిని ♦ కేలయనిన మాన  
 డానెనుగా నెఱిగి ♦ డాసిపలుక  
 మధుపానమదిమన ♦ మతిమాష్యమని పల్కః  
 జెవిఁజేర్చఁడాయెగాఁ ♦ జేరివేడ  
 త్రాగుబాతులమైతి ♦ తగదంచు వదియింప  
 వినఁడాయెగా యెంతో ♦ వేడ్కి మొక్క  
 పెద్దలాడించిన ♦ విత్తంబు నశియిగచు  
 నని యెంచఁడాయెగా ♦ తనదు మదిని

తే. గీ. ఏమిసేయుదునింకనే ♦ నెవరిఁజేరి  
 వేడుదాన బ్రాణేశు దు ♦ ర్వృత్తి మాని

## ప్రథమాంకము.



పింపుమంచెల చూచిన ♦ విభున సత్వ  
ధంబునంబెట్ట నేమియు ♦ చారితేదు.

పూర్వార్జితంబైన ద్రవ్యమంతయు నానాటికిఁ తగ్గుచున్నది.  
నేనెంత బ్రతిమాలి చెప్పినను ప్రయోజనము లేకున్నది.

శ్రీ. గీ. విమలయశమున ధాత్రిపై ♦ వెలసినట్టి  
వంశమున మణిపూసయై ♦ వరలుననుచు  
దలఁపఁబడినట్టి నామనో ♦ ధవుఁడైయకట  
యిట్టివృత్తిలోఁ జొచ్చె నిం ♦ కేమిసేతు.

అయ్యో! ఒక్కొక్క సమయమున నాధుఁడు గృహమునకేరాక  
సురాపాన మత్తిచిత్తుడై సంగడికిడం గూడి యందందుఁ జరించు  
చుండును. ఈ త్రాగుడునకు నలవాటుపడినది మొదలు నా నాధుఁడు  
తన చరణసేవ నాకు మనస్ఫూర్తిగ నొసంగక యుండెను. (చప్పుడు  
విని) అడుగుల చప్పుడు వినవచ్చుచున్నది. నాధుఁడు వచ్చుచుండెను  
కాబోలు. (వరకించి) అడుగో? నాధుఁడు.

చేతిలో సురాపాత్రతో.

(శివగారి గుఱుడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈ సురాపానమహిమ అత్యద్భుతము  
కదా!

సీ. వివిధమాన్గంబుల ♦ వెడలినీకుండగా

మానసంబొకరీతి ♦ మాటుపఱచు

సంతాపదావాగ్నిఁ ♦ జల్లార్చిహృయాబ్జ

మున నపరిమితన ♦ మ్ముదముగూర్చు

## సు వ ర్ణ చా త్ర .

చిత్తమందున నింత ♦ చింతయ నడిమాట

జేరనీకుండ ర ♦ క్షించిమించు

నట్టికార్యమునైన ♦ నింతలోజేయు దీ

క్షుహృదయమందున ♦ గలుగజేయు

తే. గీ. పిటికివానికి నైనను ♦ భీతిఁబాపి

ధైర్యమునుగూర్చి వెలయుచు ♦ ధరణీనహవా

మద్యమును వర్జనముసేయ ♦ మనుజులెరికి

దరముగాదనిచెప్పంగ ♦ దగునుగాచె.

నిశ్చయముగా దీనిని సురలు సేవించుటచేతనే సురయను పేరు వచ్చినది. అహా ! నాచిత్తమిప్పు డెక్కడనో యున్నది. భూమ్యాకాశంబులు రెండునుగాక, పైనికొక ప్రదేశమున్నట్లు నాకంటికి గోచరమగుచున్నది. (ఇంచుక మూడుకు నడచును.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) మనోహరా ! వచ్చితిరా ! చీకటిగ నుండుటచే మీరింకను రాలేదని బెంగఁగాని యుంటిని. ఇంతి యాలస్యమునకుఁ గారణంబేమియో యెఱుంగ వచ్చునా ?

శివ:—ఏమి ! నాయాలస్యమునకుఁ గారణంబగుచుంటివా ? నీవు నాపై సధికారము వహించఁ దలంచితివా యేమి ?

సత్య:—నాథా, క్షమింపుఁడు. చీకటియగుటచే నింత యాలస్యము నకుఁ గారణమేమని యడిగితిని. భర్తయెడల భార్య యీమాత్రపు స్వాత్మత్వమునకు వోచుకొని యుండదా ?

శివ:—పురుషుల కనేకకార్యము లుండును. అనేక స్థలముల కేగుచుండురు. వాని నన్నిటిని గాంతలకుఁ జెప్పించుండ వలయునా యేమి ?

సత్య:—పోనిండు. ఎరుగక యడిగితిని క్షమించి యిట గూర్చుండుడు.

శివ:—(అనీనుఁడై) ఒక్కచోటనే రెండుదీపములు వెలిగించితివేమి ?

సత్య:—మీకంటే కట్లగుపడుచుండునేమోగాని యక్కడ వెలుగు

చున్న దొక దీపమే. (శివశంకరుని చేతనున్న వ్రాతనుజూచి)

నాథా ! అదియేమి ?

శివ:—ఇదియూ ! నుథాపూరిత కాచవ్రాత. రమణీ ! దీనిని నీవెప్పు

డును చవిజూచి యెఱుంగవు. ఇంచుక త్రావించూడుము.

దీని మహిమ తెలియఁగలదు.

సత్య:—నాథా ! లోకులచే నతిసీచముగఁ బరిగణింపఁ బడుచున్న

యీ సురకు సంత మహిమ గలదిగా బలుకుటకు మీ చిత్త

మెట్లు సమ్మతించినది ?

శివ:—తరుణీ ! జ్ఞానహీనులు దీనిని సీచముగఁ జూతురు ఇందులోఁ

గలిగిన మహిమ మఱి దేనియందును లేదు. సురలు దీనిని

సేవించుట చేతనే మరణ రహితులైరి.

మ. మదిరాక్షీమణి ! మానసంబును స్థిరం ♦ యైయుండఁగాఁజేయు, సాం

పాదవక్ర సంగస మెంతయుంగొలుపు; లా ♦ వాక్కింతయున్ బోవదీ

యదు; ధైర్యంబునుగూర్పు; శ్రీతమగు వాక్యస్ఫూర్తిగల్గించు; గ

ప్రదక్షణ దోచగనీయదీ సురయనన్ ♦ సామాన్యమే చూడఁగన్.

దీని యనుభవము నీకులేదు. మోక్షసాధా రోహణమునకీ

సురాపానమే ప్రథమ సాపానము. ఏదీ ! చిన్నది కాచవ్రాత యొకటి

తెమ్ము. దీనినిచుక సేవించి మహిమఁ గనిపెట్టుము.

సత్య:—నాథా ! మీరు సేవించుచున్నది చాలక నన్నుఁగూడ యిట్టి

దుష్కార్యాచరణమునందేల ప్రవేశపెట్టెదరు (ఇంచుక యూర)

తుండి) మీ పాదసేవకు గాలనగుటచే జెప్పటకు సాహసించు చుంటిని.

సీ. పదిమంది పెద్దలు ♦ నడమలగుఱుడని

సంస్తుతించిన గుణ ♦ శాలివీవు

నకల భాషావిశే ♦ మరహస్యము తెలిసి

విద్యాధికుడన ♦ వెలసితీవు

ఇతిరులకు నద్బుద్ధి ♦ నిపారి జెప్పగా

జాలిన మేటి వి ♦ జ్ఞానివీవు

పూర్వాశ్చితంజైన ♦ భూరిభాగ్య

మనుభవించుచు ♦ వెలసితీవు

తే. గీ. పరమధర్మంబు లన్నియు ♦ సాపియుంటి

వట్టినవె యిహీతిని ♦ నలంబనలు

నవ్వహతుల గూడి మఘపా ♦ నంగునగు

దగిలి వచ్చిచుమాడుట ♦ ధర్మమగుచు.

నాథా ! విఘ్నాతికెక్కిన ధాసునినాశంబు జగ్గించిన మహా  
సీయుడవు సమస్త శాస్త్రముల నభ్యసించిన వాడవు ఇట్టి యధర్మ  
కార్యమునందు వర్తించుచుండిన నేనేమిదిను ?

శివ:—నే నొసర్చిన యధర్మకార్య మేమున్నది ?

పత్య:—ఇంతకంటె నేమికావలయును ?

సీ. మతవిరుద్ధంజైన ♦ మఘపానమును ద్రావ

నలవాటు సేయుట ♦ యశముగాదె

కమరోతగాఁజూడగాఁ ♦ బడు వెలియూడ

వీధులం దిరుగుట ♦ వెజ్జిగాదె.

అనఘులెల్లరు పరి ♦ హాసమాడంగ దు  
 ర్జనమైతినుట దో ♦ పంబుగాదె  
 పెద్దలిచ్చినయట్టి ♦ విత్తిమెల్ల వ్రయము  
 సేయుటయ్యది ♦ చేటుగాదె  
 తే. గీ. కటకటాయిట్లుసమధిక ♦ జ్ఞానివైన  
 నీనెసేయుచుండిన నింక ♦ నేమిసేతు  
 నీకుఁ జెప్పెడిదాననా ♦ నేను నాధ  
 వలదు నీవీపనులుసేయ ♦ వలదు వలదు

శివ:—అయ్యో! నేనెట్లున్న నేమి? నాకొకరు పెట్టవలసిన యవసరము లేదు. అదియును గాక నే నెవ్వరికిని నేవిధమయిన యపకారమును జేసి యుండలేదు. నేను వెచ్చించునది నాధనమే.

సత్య:—పాశేశ్వరా! ఇదియూ మీరుచెప్ప ప్రత్యుత్తరము. నా పిలుకులు సావధానముగఁ జిత్తగింపుదు. మీరు దుర్జననహవానమున జేసి యిట్లుగుచుంటిరి. కాకున్న మీరుగాని మీ పూర్వులుగాని యిట్టివేషముల వేసియుండిరా? అయ్యయ్యో! యీజుట్టిమి? చేతికినిండుగా ముడిసకు శిరోజముల దీయించి దొరలనీతి నిట్లుచుట మనకు ధర్మమా?

శివ:—(నవ్వుచు) ఈకాలమున మగనాఁజుట్లన్నియు బ్రాహ్మణ వితంతువుల శిరిముల కెక్కుచున్నవి.

సత్య:—నాథా! నీవనినట్లు కాలమట్లే మండిపోవుచున్నది. అయినను మన కొకరితోఁ బనియేమి? మీ పెద్దలెవ్వరైన నిట్లు సురాపానము చేసియుండిరా? అక్కటా! అతిసీచమగు నీయలవాటు మీకెట్లుగలిగినదోకి దా! లోకిము పరిహాసము సేయుననియైన దలంప కుంటికోల?

శిష్య:—నారీ ! ఇంతకును నీవుచెప్పనది సురాపానము నింద్యమనియా  
చాలు. జాలు.

సీ. సురను నేవించియే ♦ సురవైరి దేవతా  
తలియనువాక్యంబు ♦ దలఁపలేదో  
చిత్తజాడ్యచల ♦ చేచ్చదనదంభోళి  
యిదియనుమాటను ♦ నెఱుగలేదో  
అమృతమునకునై ను ♦ రాసురుల్ పోరుచో  
విలసిల్లెనిదియని ♦ విసంగలేదో  
మాధవునానతి ♦ యాదవుల్ దీని నే  
వించినమాట నా ♦ లించలేదో  
తే. గీ. తగునె మధుపానముకను నిం ♦ ద్యమనిపలుక  
దీనిమహిమంబు నీకేమి ♦ తెలియనబల  
జనుల సంతతసంతోష ♦ జలధిమించ  
దగినవస్తువు సురకాచె ♦ జగతియందు.

దీని సంగతి తెలియక నీవేమో వెజ్జిపలుకు లాడెదవు. భగవ  
ద్ధ్యాన మొనరించువారి కీమధుపానము ముఖ్యముగనుండవలెను. చిత్తి  
మును నన్యధాచలించనీయుదు. మోక్షమంతయు నిందులోనేయున్నది.  
నేయేల? ముక్తికాంతా సంగమంబున కీ మధుపానమే తార్కులాడి  
నిట్టల ప్రకాశము, వేమనయోగి మొదలగు వారందఱును దీనిచేతనే  
కృతార్థులైరి.

సత్య:—నాథా ! ఆమహాత్ములకు మనవారే యాకళంకము దెచ్చి  
పెట్టిరి. అయినను వారియొద్దనున్న మహాత్ము మనయొద్దగూడ  
నుండవలెను గదా !

(4)

ప్రథమాంకము.

9

శివ:—దారికి వచ్చితివి. ఈ సురాపానము మానవుని చిత్తమును  
పోక్కురీతిగా భగవంతునిపై నిలుపును. దానిచే భక్తుడై భగ  
వంతుని వశము చేసికొనును. అప్పుడు మహత్తునకేమి కొదవ.

సత్య:—ఇట్టి వాక్యములాడుచున్న మీకు నేనేమని చెప్పగలను.  
సురాపానము వలన భగవంతుడు వశ్యుడగునా?

శివ:—మున్న సురగురుడగు శక్రాచార్యుడు సురను సేవించుట వెట్టి  
తనమే యందువా?

సత్య:—నాథా! ఆశక్రుడు సురాపానమత్త చిత్తుడైయున్న సమ  
యమునందేకదా, యతని యొద్దకు మృతసంజీవనివిద్య గ్రహిం  
చుటకు వచ్చిన బృహస్పతి పుత్రుండగు కచుని రాక్షసులు  
చంపి కాల్చి యామునిని సురలోగలిపి యా శక్రునిచేత్రా  
వించిరి. తరువాత నిదియంతయును శక్రుడెఱింగి తన మహి  
మమున గచుని బ్రదికించి నాటినుండియు సురాపానము దోష  
ముగ శపించెను.

శివ:—అది నిశ్చయముగా శక్రుడు చెప్పినమాటకాదు. అందఱును  
సురాపానము చేయుదురేమోయని భయపెట్టుటకుఁ బురాణ  
కారులు కల్పించిన శాపమేయది. కాకున్నచో సురాపానము  
నింద్యమగుటయేమి? (ఇంచుకయూరకుండి) అహ! ఇప్పుడు  
నేను నెక్కడనుంటినో నాకుపెలియకున్నది. అదిగో! నాచిత్త  
మిప్పుడు భద్రాగిరిరామునిపై కేగుచున్నది. అహ! ఏమి  
యుత్సవము. శ్రీరామనవమిరోజున భద్రాచల శ్రీరామచం  
ద్రుని దర్శించి తీరవలయును. ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహము  
దిలకించుటకీ రెండుకన్నులును జాలకున్నవి. (భార్యయ్యాలి)  
అటు చూడుము.



సీ. జలబాష్పకులమణి ♦ బామాతయైయొప్పె  
 ననుచునుజనకుగను ♦ హన్సిమంద  
 శ్రీదేవికనమైన ♦ సీతకు దగిన భ  
 ర్తయనుచుఁ దోడికా ♦ తలుతిలంప  
 తగినసాబాధ బాం ♦ ధవ్యమనుచుఁబండ్రి  
 ధభూపుచిత్తింబు ♦ పంజరలాగ  
 అలవసిష్ఠును మొద ♦ తైన ముసీగిదులు  
 చేఁ ముదముననా ♦ శీర్షగింప  
 తే. గీ. శివధనుర్భంగ మెల్లైన ♦ తేలి పీఠ  
 బెండ్లియాడంగ వచ్చిన ♦ పృథ్వితులు  
 సిగ్గుచే నెవపురముల ♦ కేవలజోన  
 గాఢపుష్పసేవి కల్పాణ ♦ రాముఁ డయ్యె.

వహ్య! ఏమి యుత్పవము ఈ పుణ్యమృతియు రామదాసుది.  
 పూర్వము తానీహయొద్ద భద్రాచలము తిహశీలుదాసుగనున్న రామ  
 దాసు కట్టించినదే యీ యాలయము. ఈ ప్రాకారములు ఈ గోపుర  
 ములు, (ఇంచుక యూరకుంజి) శ్రీరామ కల్పాణ సమయమున  
 నావేశ్య తెల్లడుచున్నారో! ఓహూ! వారి యభినయము వర్ణనాతీ  
 తముగ నున్నది. నాయకురాలు గుంటూరు రంగనాయకియా యేమి?  
 ఇది మొన్న జమిందారుగారు నీనికి వసంతోత్సవ సమయమున స్వ  
 హస్తములతో రంగు పూసినారు. దీనిముఖము బాడంగనే నేను మను  
 చర్చితలో చదివిన,

మ. అతఁడా వాతపరంపరా పరిమళ ♦ వ్యాపారలీలన్ జనా  
 స్వితమచ్చొటన చేరబోయి కనియెన్ ♦ విద్యుల్లతావిగ్రహన్

శత్రువు లేకుండా జంచరికఁ జగురన్ ♦ జగదాస్యఁ జక్రస్తనిన్  
సతనాభిన్..... ♦ నాశిరోరత్నమున్.

అను పద్యము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది.

సత్య:—(తనలో) ఈయన వాగ్ధోరణి యధిక మైనది. నే నీ సమయమున నేమి చెప్పినను చెవికెక్కదు. ఔరా ! ఈ మధ్యపానమింతవనిఁ జేయును ?

మ. ఒక వేళనీ దనుతా నెనవ్వగను జే ♦ యున్; శోకమున్ బొంద నిం  
కొక వేళన్ బొనరించు; నొక్కతెనిఁ జే ♦ యున్ గోపిగానికనొ  
క్కొక కాలంబున దుష్ప్రలాపిగను జే ♦ యున్ మధ్యపానంబురో  
యక న్నొక్కొందుఁ దేమి కారణమొ యా ♦ హా ! వీనిభావింపకే.

ఈయనకు నెమ్మదిగా భోజనము పెట్టి శయనింపఁ జేయవలయును. (ప్రకాశముగా) నాథా ! ప్రొద్దుపోయినది. భోజనమునకు లెండు.

శివ:—భోజనమా ! నీ నెనింపు ?

సత్య:—నేను మీ యథ్గాగిని. మీచరణ నెవరున్నానను.

శివ:—ఓహూ ! అవునవును. నా గృహదేవతవు మరచిపోయితిని.

సత్య:—నెమ్మదిగాలేచి మడి గట్టుకొనుఁడు (లోపలికి తీసికొని పోవుచున్నది.)

రంగము:—2 [శివశంకరుని గృహము, ప్రవేశము, శివశంకరుఁడు.]

శివ:—(తనలో) మధ్యపానమున కుపయోగించుటకు సువస్థిపాత్ర నేయుమని చెప్పి, యందులకుఁ తగిన బంగార మొసంగి నేటికి మాసము దినములయినను నావీరాచారి యింతవఱకును దానింజేసి తీసికొనిరా దయ్యెను.

తే. గీ. రజకుఁ డుతుకఁగఁగొన్న వ • త్రములు విశ్వ  
కర్మ చేయఁగాఁగొన్న న • గయును; ఋణము  
గొన్న ధనమును నిచ్చెద • మన్ననాటి  
కీయబుద్ధి జనించ ద • దేమికలము.

[ప్రవేశము:—సూర్యనారాయణ]

సూర్య:—(తనలా) నిశ్చయముగానాసుందరికి నాయందెంతోవలపు  
కాని యవృథప్పుడు దాని తల్లియగు సరహరి కారిణమున  
నన్ను ధనమునకై బలవంత పెట్టుచుండును. నాశక్తి వంచన  
లేకుండ వీలగునంత వఱకు నేకొంటరియుఁగలుగకుండఁ జూ  
చుచునే యున్నాను. అదియేమి కారణమోగాని, వారము  
రోజులనుంచి యావృద్ధ వేశ్య నన్ను ద్రవ్యమునకై గ్రహము  
బాధించు విధమున బాధించుచున్నది. ఇదిగో! అదిగో! యని  
నేనును గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచుంటిని. ఇంక స్వేచ్ఛియునఁ గొంత  
యైన సామీప్యక యున్నచో గౌరవము దక్కదు. ఇప్పుడు  
నేనేమి సేయుదును. ఈ శివశంకరుని నేనేవిధముగా ఋణ  
మడుగుదును.

సీ. మొన్న నేకద రెండు • పుట్లైకరమునకు

బండుపాలము ఖర్చు • పఱచినాను

కట్టంబునకుబెట్టి • కాలమందిచ్చిన

యంటు మామిడితోట • యమ్మినాను

పూర్వార్జితంబైన • పూరికొంపను గూడ

వెలస్వల్పమున కిచ్చి • వేసినాను

అల విజయదశమి • కల్తీవారిచ్చిన

హేమప్రాత్రను విక్ర • యించినాను

తే. గీ. చేతిమురుగులు తోడాలు ♦ చిగురుబోడి

పట్టుచీరకుఁ దాకట్టు ♦ జెట్టినాను

తుదకు గడియారమునకుండి ♦ ముదముగూర్చు

గొలుసునుంగూడ నమ్మితి ♦ గలికి కొఱకు.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎట్లయినను రెండుమూడు దినములలో గుండరికి సామ్మె తెచ్చియిచ్చెదనని చెప్పినాను (ఆలోచించి) కానిమ్ము ఇప్పుడీ యాలోచన యేమి? శివశంకరుఁడు తక్కిన గుణము లెట్లుండినను సరసుఁడు. (శివశంకరుని సమీపించును.)

శివ:—ఓ హూ! సూర్యనారాయణయా యేమి! హేతుఁడా! రమ్మ. ఇటఁ గూర్చుండుము.

సూర్య:—(ఆసీనుఁడగును.)

శివ:—సూర్యనారాయణా! నీవేదియో కార్యార్థమై వచ్చితివని తెలఁచెదను.

సూర్య:—విశేష కార్యమేమియును లేదు.

శివ:—ఏదియైన నెఱుంగఁ వచ్చునా?

సూర్య:—సరిసరి. నీకొఱకరుచెంచి వచ్చినవనిచెప్పకుండనేపోవుదునా.

శివ:—మిత్రమా! అడుగుటకు మఱచితిని నిన్నుఁ జూచినంతనే జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఈ మధ్య ననవసరముగా రెండువందల రూప్యములు నష్టమైనవని వింటిని. అది నీకొక మహమ్మదీయ మ్మిత్రుని వలన సంభవించినదని వింటిని. నిజమేనా?

సూర్య:—(తనలో) ఈ సంగతి యీతనికిఁ గూడఁజెలిసినది (ప్రకాశముగా) శివశంకరా! జరిగిన దానికి విచారించినందు వలనఁ బ్రయోజన మేమున్నది. స్నేహమునఁ జేసి నా మిత్రుఁడగు

హనుమంతరావు నాకొఱకుఁ దానొకచోట దనపేరనే పత్రము వ్రాసి యాసామును దెచ్చినాడు. అతఁడా సామును నాకై తెచ్చుచున్న సంగతివిని నాతోనింతకుపూర్వమెక్కువమైతితో వర్తించుచున్న యాతురుష్కుడు దారియందు గాచి హనుమంతరావు చేతనున్న యా ద్రవ్యమును బలవంతముగఁ గొని పోయినాడు. దానివిషయమై నేనుతగినచర్య దీసికొనక, నాకై తెచ్చిన కారణమున యాధనము హనుమంతరావునకు నేను పూర్తిచేసితిని.

శివ:—మిత్రమా! రసికదా ప్రకటనాధ్యమై కర్తపురము నుండి “అమ్మడు” అను నామాంతరము గల సుందరియను వేశ్యయు పఠినిదెచ్చి యుంచితివని వింటిని. దానికేమి, సంతోషమేకాని, నీ వెంటనెప్పుడును దిరుగుచుండు హితులు మూత్రము నిష్కల్మష వృద్ధయములతో లేరనివింటిని. వారునీచేత ధనము ఖర్చుపెట్టించుటకును వారి స్వలాభము జూచుకొనుటకును, నిన్ననుసరించి తిరుగుచుండిరని నీవుగహించినయే యుండువు.

మార్య:—శివశంకరా! ఆ స్నేహితుల విషయమై మొదటనాకుఁ దెలియలేదుగాని, క్రమక్రమముగాఁ దెలిసినది. అంతట నెప్పుడిగా వారిమైతినిఁ జాలించితిని.

శివ:—పుయ్యారు ప్రాంతముననున్న పొలము నీవు విక్రయించెద నన్న సంగతి నాకుఁ గొంచెమైనను నెఱుంగ జేసియుండ నైతివి. పత్రమునందు మూత్రము మూడువేల రూప్యములకు విక్రయమని వ్రాసికొనిరనియు, క్రయదారునియొద్ద నీవు పన్నెండు పదిదలరూప్యములు మూత్రమే పుచ్చుకొంటివనియు, ఆసామ్రై

నను నీకుఁ బూర్తిగారాక, నీవెంటనున్న స్నేహితులు కొంత కైంకర్యము జేసిరనియు వింటిని. అసామ్యులలో మూత్రము నీవు వేశ్యకై రంగరాయుని యొద్దగొన్న పట్టుబట్టల ఖరీదు నాలుగువందల రూప్యములు మూత్రము ఖర్చు గనిపించు చున్నది.

సూర్య:—కొన్నికొన్ని చిల్లర ఋణములఁగూడ దీర్చితిని. (తనలో) ఈతఁడిప్పుడీ సంగతులన్నియు ననవసరముగా నెత్తుచున్నాఁడు. నేనిప్పుడీతనిని ఋణమడిగినచో నేనైన సంతకయించునేమో (అలోచించి) కానిమ్ము మూగ్రామమున నింకను నాకున్న పాలమున మూడు యకరముల ఖండము విక్రయింపఁ దలంచి తినని చెప్పెదఁ గాక.

శివ:—మిత్రమా ! నేనివి యన్నియు నడిగితిని నీవు మతియొక విధమునఁ దలంప వలదు సుమా !

సూర్య:—అట్లెన్నటికిని, దలంపవలదు.

శివ:—అమాటలకేమి ? ఇప్పుడు నీవు వచ్చినపని యేమి ?

సూర్య:—మూగ్రామమున నాకున్న మూడు యకరముల పల్లవు భూమి విక్రయించ దలంచితిని. ఈ విషయమున నీవేమైనఁ జూచెదవేమో యని వచ్చితిని.

[రామారావు-వీరాచారితోఁ బ్రవేశించును.]

శివ:—(రామారావును జూచి) వీరాచారిని తీసికొని రాగలిగితివి. (వీరాచారినిఁ జూచి) మొత్తముమీద యేవస్తువు యైనను ననుకొన్న దినమునకుఁ దెచ్చి యియ్యవుకదా !

వీరా:—చంతులుగారూ ! మీరట్లనిన నేమందును. ఈగిన్నెకు నగిషీ చేయుట యాలస్యమైనది. చూడండి సామాన్యపువని పట్టిన దనుకొనిరేమో !

(సువర్ణపాత్ర నిచ్చును.)

శివ:—(చూచి) ఆలస్యమైనను పని బాగుగనే యున్నది.

వీరా:—మజారి చాలదు.

శివ:—దానికేమిలే. తరువాత చూడనిచ్చును.

రామా:—వీరాచారీ ! నీవు సాయంసమయమున రిమ్ము.

వీరా:—ముంచిది. (నిష్క్రమించును.)

రామా:—(సూర్యనారాయణ నుద్దేశించి) ఇషకో ! సూర్యనారాయణ యేదియో పనిమీద నచ్చినాడే:

శివ:—ఈతనికిఁ దన గ్రామముననున్న మూడు యకరముల భూమి నమ్మనట. మనము పుచ్చుకొందమా ?

రామా:—నీకు పొలముమీద మనసు పుట్టినదేమి ?

శివ:—వీలుగనున్నచో మనము గైకొందము.

రామా:—సరే. ఈవిషయము రేపాలోచితముగాక. (సూర్యనాగా యుగను జూచి) మిత్రమా ! అమ్మదలంచినచోఁ గొనువార నేకలుందురు. కాని యొక్కవిషయము మూత్రము సంశయము. వెనుక నీవుపొలము విక్రయించినప్పుడు నీవు యుక్తవయస్కుడవు గావనుసంగతి యొకటి వచ్చినది. ఈ విషయమై మనము పూర్తిగ నాలోచించ వలసియున్నది.

శివ:—రేపు చూచెదను.

సూర్య:—(తనలో) ఓహూ ! ఈ యాటంకము గలిగినదే.

(6)

ప్రథమాంకము.

17

రామా.—శివశంకరా ! నే నింకను భోజనము సేయలేదు. పోయి  
వచ్చెదను. (నూర్యనారాయణతో) మిత్రమా ! రమ్మ.  
ఇరువురును (నిష్క్రమింతురు.)

శివ:—(గువర్ణపాత్రను జూచుకొనుచు) వీరాచారి తన సేర్పంతయు  
నీ గిన్నె చేయుటలోఁ జూపినాడు.

తే. గీ. మహితసత్కవి రచనా చ • మత్స్యరియును

బ్రాహ్మిజాపించు నగపాలి • పనితనంబు

జ్జితకారుని శక్తియుఁ • జెప్పదరము

గాదు; జగముస్పృశించిన • కర్తృత్వ.

ఈపాత్ర నా సంతోషమునకుఁ దగినట్లున్నది. ఇది నాభార్యకుఁ  
జూపెద గాక ! (నిష్క్రమించును.)

ఇది ప్రథమాంకము.

సంపూర్ణ భారతము.

గ్రంథకర్త—పింగళి వెంకటనరసయ్యగారు.

అత్యద్భుతమయిన నాటకరాజము.

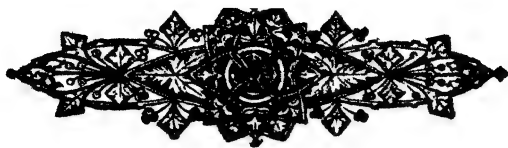
వెల 1—4—0.

వలయువారు:—

ప్రొఫెసరు-కాయలకన్నయ్య,

శ్రీ రామకృష్ణాబుక్కుడిపో, ఏలూరు





## సు వ ర్ణ పా త్ర .

ద్వితీ యాంకము .

రంగము:—[సుందరి గృహము:—పవేళెము:—సుందరి-సరిహరి.]

పర:—అమ్మాయీ ! నీకు నేనెంత చెప్పినను బ్రయోజనములేదు.

తే. గీ. బిచ్చగానికినొక యూరు ♦ వెలవెలుది  
 కొక్కవిటుకునంచును గమ ♦ లోద్భవుడు  
 వ్రాసెనా యెచ్చటనునైన ♦ వానిజాన్  
 వినకయుంటివి నామాట ♦ వెల్లవగుచు.

ఆ కర్తపురములో నేదోవిధముగా సుఖముగాఁ గాలము గడుపుచున్న మనలను ఆ సూర్యనారాయణ నీ విజయపురమునకు తేర్చినాడు. సరే దానికేమి? చేర్చినందుకుఁ తన యొద్దనున్నంత వఱి కేదోవిధముగా నిచ్చినాడు. ఆతని యొద్దనున్న ధనమంతయు నయినది. ఇంక నాతనిని మనము బాధించినందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఇక నాతనికి నమ్మదిగా స్వస్తి చెప్పినఁగాని వీలుపడదు. ఎంతవఱికిని వాతని నమ్ముకొని యుండుము. అదియునుగాక, మొన్న గాఢువ

రావు అను ఆ బ్రాహ్మణ కుష్టువాడేదో పనిమీద మేడమీదవున్న  
“నరసింహము” కొఱకు వచ్చి, నీతో మాట్లాడఁగా అనుమానపడి  
మన యింటికివ్వరు రాకూడదని వెట్టికేకలు వేసెను. వేశ్యలమగు  
మన మొకరి యాధీనము క్రిందఁ బడియుండు నవనరమేమి వచ్చినది.  
ఇంక నీ వీతని విషయములో నుపేక్ష సేయ వలదు. ఈ దినమున నీ  
వాతనితోఁ గట్టిగాఁ సెప్పకుంటివేని, నేనే జెప్పదను.

సుందః—అమ్మా! నేనును నీవు చెప్పిన విషయమును గూర్చియే  
యూలోచించుచున్నాను. కాని, నావిషయమై యంతధనము  
వెచ్చించిన యాతని కింతత్వరలో యుద్వాసనఁ జెప్పఁటకుఁ  
గొంచెము సంశయించుచున్నాను.

తే. గీ. వెలవెలదియే యగునుగాక ♦ వలపుచేత  
దనకునై లెక్కలేనట్టి ♦ ధనమువెచ్చఁ  
జేసినట్టి విటుని నిట్లు ♦ జేసిననడి  
సడికి నొక్కింత మదిలోన ♦ బడియుచుంటి.

సీ. అల వినాయక చవి ♦ తంచు వచింపఁగా  
మెచ్చఁగాఁ గాసు లం ♦ దిచ్చినాడు  
కట్టుచీరలకునై ♦ కడునల్కబూనఁగా  
బొలమమ్మి ద్రవ్యంబు ♦ బోసినాడు  
గోరీవలంబన్న ♦ కడుమోదమునుబూని  
వేశ్యవిందులు జరి ♦ పించినాడు  
సంకురాత్రియటన్న ♦ సరసులు లలవంచ  
గుప్పగా ధనమ్మును ♦ గుఱివినాడు

తే. గీ. ఎప్పుడెప్పుడి కోరిన ♦ నప్పుడెచ్చి  
యైన బహువిధంబులనన్న ♦ నరసినాడు  
ముందువెనుకల నరయక ♦ పొమ్మటంబు  
వానితోన్జూ బల్కును ♦ భయము విడిచి.

వర:—బాగున్నది. ఇటువంటి భయము, సంశయము, నన్నచో  
మన వృత్తి సాగునా? మన వృత్తికి ముఖ్యసాధనము మొగ  
మోటము లేకుండుటగే.

ఉ. ఒక్కని బిల్వనొన మఱి ♦ యొక్కనితోడి రమింపనొన, నిం  
కొక్కనిఁజేర్చనొన మఱి ♦ యొక్క శియాతలమందు నింటిలో  
బ్రక్కగదిన్ ధనార్థమయి ♦ వాగసతమఃఖిల్లు తేసిన్  
దిక్కులలో రిడిండిమ ప్ర ♦ తిధ్వనలీయగ మ్రోగుఁబ్బుతికా.  
ఇంకను నీవు చిన్నదానవు. గీవముండగ నె చక్కఁబైకొన  
వలయునని పెద్దలు చెప్పినారు.

తే. గీ. వయసుమాదగకమున పెద్ర ♦ న్యగలుగూర్చి  
యంచి వార్ధకంబున గాల ♦ మొక్కకీరి  
సుఖముగాఁ బుచ్చవలె గాదె ♦ సుదతిమఃపా  
తలనరసినేని యెవ్వఁడు ♦ దగులుమఃల.

నీ వతనితోఁ జెప్పటకు సంశయముగా నున్నచో నాపనికై  
నన్నువిడువుము. ఇంకవీచివలన మనకులాభములేదు ఈతఁడు తనకున్న  
పొలము మొదలగునవి విక్రయించి బాల్యచావల్యమున మోహమున  
బడి నీ కిచ్చుచున్నాడుగాని, యార్జనశక్తి యేమియులేదు. రసికుడా  
యన్నయట్టి రసికతయేమియులేదు. ముక్కుపచ్చలారని నిన్న మొన్నటి  
కుంక. గౌరవమేమయిన నున్నదా! అదియును లేదు. లబ్ధిసాహేబు

వలెనొక గుడారుకట్టుకొని పోవునప్పు డీతని యనుచరులగు మహావృద్ధి  
 దీయమిత్తులు, పరిహారిలోనైనను “అరే ! పుయ్యార్ పంతులో”  
 అని కేకలు వేయుచు బిలుచుచున్నాడుట నీవెన్నిసారులు వినలేదు?  
 పోనిమ్ము ఏగంగలోఁ గలిసిన మనకేమి? మనకు దృష్టమే ప్రధాన  
 మనుకొందము అదియు నెలదినములనుండి పూజ్యమైనది. ఇంటి అద్దెళ్ళే  
 యీతఁడనిగో యిదిగో యని చెప్పుచున్నాడు పోగామిలినది యీతని  
 గామిముఁగో నింకను కొద్దిగా పొలమున్నది అది విక్రయించుగాక !  
 ఆసామ్యుఁగో యీతనివెంట దిరుగు దుష్టచతుష్టయము కొంత పెరు  
 మాళ్ళొగింపు చేయును. మిగిలినది బాకీలకుపోవును. సున్నకు సున్న  
 హాళ్ళికి, హాళ్ళు ఆకులు మిగులుచు ప్రతి ఫలరహితముగ నీవాతనిని  
 రానిచ్చుచుమివా చక్కగ వచ్చి పోవుచుండును. అందుకేమియు  
 లోపముండదు. కాని మన వేశ్యలఁగో నెవ్వరును ప్రతిఫలా  
 చేక్ష లేక యిట్టి కార్యములకు దొరకొనరు. ఒకవేళ నీవు “సిం  
 హాయి” విషయ మడిగెదవేమో ! అది యంతయు మాయ. ఆ బా  
 హ్యునియందు దనకు “మోజు”నియు, నతనిని దప్ప నితరులను  
 జూడదనియు వారు పీరిను కొందురుగాని యది వట్టి కల్ల. అట్టి బెట్టు  
 పరిమాటలఁ జెప్పుచున్నచో విశేషముగా ధనమిచ్చి యెవ్వరైనవత్తు  
 రని దాని యభిప్రాయము. మన మెన్నిసారులు యెవరో స్తీడకుగారు  
 తీని యింటికి వచ్చుట చూచినాము.

(సూర్యనారాయణ—ప్రవేశము.)

సూర్యః—(తనలో) ఎక్కడకు వెళ్ళినను, నీవు యుక్తవయస్కుడవు  
 కావు. నీకు విక్రియించుటకు హక్కుకలదో లేదో యను సంక  
 యము బాధించుచున్న దని ప్రతివారును చెప్పినారీ. ఇంతకు

మున్ను నేను కొన్ని పోలములు విక్రియించిన సంగతివిగూర్చి చెప్పినను నే నమ్మదలంచిన భూమిని గొనుటకు వారేదో యాటంకము గలిగించుచునే యుండిరి. పోనిమ్ము. ఈపురమున గాక మఱియొక పురముననైనను నీ విషయము యాలోచించ వలయునని, నర్సారావుపేట హనుమంతరావును వెంటబెట్టు కొని వెళ్ళగా నక్కడవారు భూమిగొను విషయమై తిరువార నాలోచించెద మనియు, ప్రోక్షతము వారిముడినములలో పెండు మూడు నందల చూపాయలు తొక్కివూడ నిచ్చెదమనియు, నదియునైన వానుమంతరావు మధ్యచేయించి యలిసిపేరి గూడ పత్రము వ్రాయవలయుననియు చెప్పినారు.

తే. గీ. ఏయుపాయముచేసిన • వృద్ధవేళ్య  
కాగ్రహం బొవనకమున్నె • యునినెన్ని  
మీయవలె లేకయన్నన • న్నిట్లునెడల  
నడవులయె సత్యమని మదిన్ • దలచువాడ.

(ఇంచుక యూరకుండి) ఎల్ల నాలుగు కోజల వజ్రకును నెప్పు డిగాఁ గాలయాపనము సేయుచు భూమి విక్రియమునుగూర్చి యింకిను నాలోచించెద గాక. (నెప్పుడిగా ముందుకు నడిచును.)

నర:—(సూర్యనారాయణుని జూచి) ఓహూ! అల్లుడుగారా! దయ చేయండి.

సూర్య:—(తనలో) ఈ వృద్ధవేళ్య యిచ్చటనే యున్నదే?

తే. గీ. ఫలమహీరుహంబులముందు • వరలు ముండ్ల  
కంచెలిరాన ; నృపగృహం • గణమామందు  
భటులచాడ్చున, నుండురు • వారధుల  
గృహములందుఁ గూర్చిమనులా • వృద్ధసతులు.

విటులపాలితి కీవృద్ధవేశ్యలు మృత్యుదేవతలని చెప్పనొప్పు  
(ప్రకాశముగా) ఎన్నడునులేని దయఁ జూపుచుంటివి. కారణమేదో  
యుండవలెను.

నరః—మీయందు మే మెప్పుడయిన నన్యథా చరించితిమా ! యేమి?  
(అందరినిఁ జూచి) ఏమే ! పంతులుగారువచ్చి నిలబడి యుం  
డఁగా నీవు లేవవు. ఇంతవఱకు మర్యాద తెలియలేదు.

సందః—వారి గృహముగో నేను వారికి మర్యాదచేయవలయునా ?  
(సూర్యనారాయణునఁ జూచి) ఈలా దయచేయండి.

సూర్యః—(కూర్చుండును.)

నరః—(తనలో) ఈతని మొగము “సంతకు” వెల్లివచ్చినట్లే  
యున్నది. దీనినిజూడ సామ్యుక్తిడను సామకూల పడలేనివిధము  
తోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) అల్లుడుగారు మిగుల విచా  
రించు పగిది చూపట్టుచున్నది.

సూర్యః—(తనలో)

తే. గీ. ఆవలించిన బోవుల • నరయఁజాలు  
వృద్ధిఁ గలిగి, నామొగముఁజూచి • యిట్టెయెఱుగ  
జాలెనాదీనభావంబు • సమయమునకు  
నేమినిచియుచువాడిను • నేమిదారి.

ప్రస్తుతము దీని కాగ్రహమొదవకుండ నేదోవిధముగాఁ జెప్ప  
వలెను. (ప్రకాశము) సంహతి ! నీవు సామాన్యపు దానపుకాపు.  
ముందుకాళ్ళకు బాదములేయఁ జూచుచుండువు.

నరః—ఎంతమాట సె విచ్చితిరి. మీ వేళాకోళపు మాటల కేమిగాని  
మీరు వెల్లిన పనియైనదా ?

సూర్యుఁ—పొస్తుతము కాలేదు. కాని నాలుగైదు దీపములలో నగును. అన్ని యేర్పాటులును జేసి వచ్చితిమి.

పరః—రెండుమాసముల నుండియు మీరు చేయని యేర్పాటేలేదు.

మామూలమున మీకుఁ జాలకష్టముగ నున్నది. ఈ విషయమునుగూర్చి నేనిదివఱకే సెప్పియున్నాను. ఇట్టి సందర్భములు మీకు నేను చెప్పలేక చెప్పుచున్నాను. మిమ్ములమ్మకొని యేగదా మేము కర్తిపురము నుండి యీ విజయపురమునకు వచ్చితిమి. వచ్చినందుకు మీకు శక్తియున్నది వఱకు మిమ్ము గనిపెట్టినారు. మీరు మా ఆన్మాయు కేచ్చిన సొమ్ము మీమియు మూటలు గట్టి యటుకపై నెక్కించలేదు. పొట్టికేసది పోయినది. తక్కిన వేశ్యలవలె మేమును ప్రవర్తించుచున్నామాకే యిబ్బందులుండవు ; కాని యట్లుగాక మా ఆన్మాయు మిమ్ములనేనమ్మి యున్నది.

సూర్యుఁ—ఇప్పుడు నేను నీలనిజ విషయమై చేసిన లోపమేమి యున్నది ?

తే. గీ. ఎప్పుడెయ్యది వలసిన • నప్పుడది

తెచ్చి యిచ్చుచుండుట నీకుఁ • దెలియదొక్క

తెలిసియుండియు నీరీతి • బలుకఁ దగునె

లోపమున్నదె చెప్పమీ • దాపనేల.

సీ. మొన్న మొన్న నెకదా • ముత్యాలపేగుకై

యెంతయోదోష్యంబు • నిచ్చినాను

బంధుభోజనమంచు • వచియించి నాగళం

బున హరమునునమ్మి • పోసినాను

చీరలు లేవంచు ♦ శివుంగఁ బొలమమ్మి  
 విరిబోడికి ధనంబు ♦ గురిపినాను  
 తోడికాంతలఁ జూచి ♦ తోడాలు కావరె  
 నంచు వచించఁ శే ♦ యించినాను

తే. గీ. నాగరంబనఁ బుడుచేరి ♦ నానటన్న  
 శేరివిత్తిహులేకున్న ♦ శేరియొసల  
 యొద్దనెచ్చెనఁ గొనితెచ్చి ♦ యువిద ముదము  
 నందఁగోల్కలన్నియు దీర్చి ♦ యలరినాను.

సాధ్యమగుచున్నది కట్టిగోపము గలుగకుండనే చూచుచుంటిని.

సుందః—మీరుమమ్మ సాకుటలేదని యెవరు చెప్పినారు. మాఅమ్మ యేదో తెలిపి తక్కువ మాట పలుకు చుండును.

సరి:—నేనమ్మా తి మఱుంటిని. ఉన్నపంగలిఁ జెప్పితిని. (సూర్య నారాయణుని జూచి) పంతులుగారూ! మీకుఁ గోపము వచ్చినదా! మామూలమున మీరీ శ్రమపడుట యెందుకు? మీవలన మాకు అపనిండకిన్న మరేమియు లేదు. మీవారందఱును సొమ్మంతయు వేశ్యకుఁ జెల్పించుంటివని పలుకుచుండిరి గాని నిజము గనుఁగొనలేక యున్నారు. మీ వెంటనంటి తిరుగుదుప్రగ్రహముల వలన మీ సొమ్మంతయు వ్యయమగుచున్నదని వారెఱుంగలేక యున్నారు. ఈగోలంతయు మాకెందుకు? చూచినన్నాళ్ళు చూచిరి. మీరును నిబ్బండిలోనే యున్నారు. మాకుడెట్లులేనిదె యునిముస మీయూరఁగడవదు. వెచ్చము లకోమటియు, అట్లెవయ్యమై యింటివారును పలికిన పలుకు



లను నుకువదరముగాదు. ఇంచుక గట్టిగామాట్లాడిన మీకా గ్రహంబొదవును.

నూర్య:—నరహరి! మంచిచెడ్డలరసిన నీవేముట్లు పలుకుచుండిన నే మందును. ఇబ్బంది యనునది యెప్పుడును నుండునా? నేను నర్వవిధములఁ బ్రయత్నము సేయుచున్నాను. తుదకు నాకు మాగ్రామంలోవున్న కొంతపొలము విక్రయించఁ దలచినాను. అవ్యాపారము నాల్గునైదు దినములలోనే జరుగును. తరువాత మనకు ధనమునకేమి కొంత.

నర:—మీరు మాసము దినములనుండి యిట్లే చెప్పుచున్నారు. కాని కార్యము మాత్రము జరుగుటలేదు. మీరు మా అమ్మాయి మొగముజూచిన వేళావిశేష మెట్టిదో యది మిమ్మిడి బయలే కున్నది. చెప్పఁగూడదుగాని, యెంతనుండి పెద్ద మనుష్యులు, వారి పేరుల నేల బయలు పెట్టవలయు? అమ్మాయికై వార్తల బంపిరి. వారి వార్తలన్నియు, దృఢపాత్రముగఁ బూనినది. ఇందులకుఁ గారణము మీ యందున్న మోహమే కదా.

నూర్య:—నీ తనూజయుండు నాకు మోహము లేకపోయెనా యేమి?

తే. గీ. పుష్పవతియయ్యె నీ భార్య • పొలిమిన్న  
యనుచు నెన్నెన్నో వార్తల • సత్తివారు  
పంపినను బోవకుంటి నీ • హస్త విడిచి  
గరిత! మోహమేకద దీని • కారణంబు.

ఈ సంగతులన్నియు నీకు మాత్రము తెలియకున్నవా?

నర:—తెలియకేమి? యుక్తవయస్కురాలై యున్న మీ భార్య యొద్దకు మీరరిగితిరేని, మాకును నీకన్యములుండవు. మీకును

మామూలమున శ్రమయుండదు. మీఅమ్మయి నెడఁబాయ  
జాలకయుంటినని మీరు పఱచిపండువలన నీమ ప్రయోజనము.

సీ. దొరిలఁగితిని మించి ♦ వరలు నీ “కాకింగు”

నాదువుత్రికకు బం ♦ గార మగునె

లబ్ధినాపెబుబోలు ♦ నిబ్బరంబగునీదు

గూడకట్టునుతకు ♦ మేడయగునె

నన్నగాసితిల ♦ నన్నగా గొలుగు నీ

బజన ముత్తిసతికిఁ ♦ గోకలగునె

ఉదిగొ తచ్చెద ధనం ♦ బిగిగొవచ్చెనను నీ

యక్తి వాక్యములు మాకు ♦ భుక్తియగునె

తే. గీ. మిమ్మనట్లుని నూకు ధ ♦ నమ్ముకొఱత

వడకయుండ నీయకయున్నఁ ♦ గడచుట్లు

ధనములేకున్న వారికా ♦ మినుల పొందు

గలగదంచును నీమది ♦ దెలియదొక్కొ.

సుందః—(తెనాలి) ఈమె యనవసరమైన మాటలాడుచున్నది. పంపి  
వేయఁదలచి నప్పుడు తెగినఁగితిని చల్లని మాలలతోఁ బంపక  
యిట్టివన్నియు నెందుకు? (ప్రీతికాశముగా) అమ్మా! అల్లుడు  
గారితో కప్పుడును హాస్యమేనా నీవు హాస్యమున కందువు  
వారు నిజమని తెలించి కోపముఁబూనెదరు. (సూర్యనారాయణ  
రానుఁజూచి) పంతులుగారు! మాయమ్మ మాటలు మీర  
వాటి నేయకుండు.

తే. గీ. వయసుమీరిన కొలది కో ♦ పంబు హెచ్చు

ననెడి నామెతె ననలేదె ♦ యందు నల్ల

మందుపిచ్చి మాయమృతం • నగుటచేత

దాని మాటలుపాటించ • దగమమీకు.

(తల్లినిజూచి) ఇంకెవరే ఈమాట లనుటచేత నీవు గొప్ప దానివైతివి కావాలి. అనవసర పంథాపణసేయ వలదని నీకెన్ని సార్లలోఁ జెప్పియున్నాను.

పర:—నాకెందుకీగోల ఇంటిఅద్దెయ్య, వెచ్చముల కోమటికిని నెట్టిచ్చు కొందువో. (నిష్క్రమించును.)

సూర్య:—మందరీ! నీతిల్లియింత నిర్భయముగా మార్లూకునేమి గౌరవము తెలియదా.

మంద:—(తనలో) ఓహూ! ఈతని గౌరవము బండ్లుతోలువారి వద్దను, తన్ననుసరించి తాగుచుకై తినుగు సాహెబులవద్దనే కదా! (ప్రకాశముగా) ఆ సంగతి నిశ్చయించిపోండు. మనలి దాని మాటలు మనకు లక్ష్యమా! (ఇంచుకీయూరకండి) ఇంతకును మీచేతిలోనికి సామ్యివ్వడు వచ్చును. నాకు మిమ్మును ఘడియ ఘడియకును నడుగుటకుఁ జాలకప్రేముగ నున్నది కాని యిరుగు పొరుగున నున్న బాకీల తొందరచే నకుగక తప్పదయ్యెను.

సూర్య:—నేనా విషయమును గూర్చియే ప్రయత్నము చేయుచున్నాను. నాలుగయిదు రోజులలో కార్యము పానుకూల మగును. అకార్యముగ నా మహమ్మదీయ మిశ్రునిచే రెండు వందల రూప్యములు నష్టము సంభవించుటచే మనకింత కష్టమ కలిగినది.

మంద:—అసామ్య మనము కడుపునకుఁబడిని యుంటిమేని విచారమే యుండదు.

సూర్య:—జరిగినదానికైవిచారమేల. అదిమనసామ్ముకాదనుకొంటిని.

(లోపల)

అమ్మాయీ ! పోలిశెట్టిగారు సామ్ము అడగడానికి వచ్చినారు.

సూర్య:—ఓహూ! ఈతడే సమయముననే వచ్చెనా? ఆతడు కొం

చెము మిక్కిలి నేనెరుటనుంటినేని కేకలువేయును నేనీదొడ్డి

ప్రోవను పోయెదను నెమ్మదిగాచెప్పి నీవీతనిని బంపివేయుము.

నేను చంక్లనే వచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

నర —(ప్రవేశించి) ఏడీ ! పంతులు వెళ్ళినాడా యేమి ?

సుంద:—పోలిశెట్టి వచ్చినరాక విని నెమ్మదిగా నీదారిని నరిగెను.

నర.—పోలిశెట్టిని లోపలికి పంపెదను. చల్లగా నీరినిని వశముజేసి

కొనుము ఈతని వలన మనకు లాభము కలుగును. ఇంక

పుయ్యారని పంతులు పని యొడిసినది. (నిష్క్రమించును.)

[పోలిశెట్టి—ప్రవేశము.]

పోలి:—(సుందరిని జూచి) అయ్యో రామా ! ఎన్నిపిల్చినా పలకరు.

ఇంటికొస్తే మీయమ్మమ్మ, నీదగ్గిరకు వెళ్లమంటుంది. నీదగ్గిర

కొస్తే పంతులుగారు లేరంటావు. నాకేమిటియవధ. ఇచ్చితిరగ

వలసి వచ్చింది.

సుంద:—మీబాటివారు మాగృహమున కెట్లు వచ్చెదరు? ఈమూల

మున నైన వచ్చుచుంటి.

పోలి:—మీపంతులుగారు సామ్ము తెచ్చినారటగా. ఇయ్యరాదూ!

సుంద:—సామ్మున్న వో విమ్మును రేపనియు, మాపనియు త్రిప్పె

దమా? ఇదేమి? నింబడియే మాట్లాడుచున్నారు. ఈకుట్టి

— మీద కూర్చుంటును.

పోలి:—(కూర్చుండి) ఎప్పుడువచ్చినా డబ్బులేదన్న మాటకదా. నిక్షేపంవంటి పంతుల్ని, చిన్నవాణ్ణి యింట్లో వుంచుకొన్నావు ఇహ తక్కువేమిటి?

సుంద:—లోకమంతయు నట్లే యనుకొందురు. కాని మాపంతులుగారి సంగతి యెవరికీ చెలియదు. “నోరు అప్పాపండు. చేయి బలుసుకూడ”

పోలి:—(తనలో) మంచి సక్కినిసుక్క. ఏమిటో దీన్ని సూడగానే కాస్తథవ తట్టుతూంది. (ఆలోచించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈవైశ్యుడేమియో యాలోచించు చున్నాడు. చిత్తివికార ముదయించినట్టున్నది ఈతనిని క్రేగంటిచూపుల పాలు శేసెదగాక. (చూచుచున్నది)

పోలి:—(తనలో) ఆహా! ఏవి! ఈనూపులు. ఒక్కొక్కనూపుకి కుం చెడు సెనగ లియ్యవచ్చును.

సుంద:—సెట్టిగానూ. మీరు సాధారణముగా మాబోటివారి గృహ ములకు సొమ్ము బాకీయండినగాని రాకుకదా!

పోలి:—ఏమిపనుంటుంది. (తనలో) అబ్బో దీనిమాటలు అస్థుని వొలుకుతాయి. (ప్రకాశముగా) మీ పంతులుగారు లేరా యేమిటి!

సుంద:—లేరులేండ్రి.

పోలి:—ఇప్పుడొస్తాగా?

సుంద:—నాయగ్లతముగాని రాదు.

పోలి:—(తనలో) మనస్సులో మనసు లేదు. కాస్తకదిపితే యేమి కొంపంటుకుంటుందో. అయినా నెమ్మదిగా కదుపుదాం.

(ప్రకాశముగా) సగటు ఘమారున మీసంపాదన నెలకేమా  
త్రం వుంటుంది.

సుందః—సెట్టిగాదూ ! మీరు సామాన్యులుకారే.

పోలి:—ఏమి ! మీదీ ఒక వ్యాపారం కదా ! అందుకోస మడిగినాను.  
అడగడం తప్పా నేమిటి ?

సుందః—చాలుఁ చాలు. లెండి నన్ను తక్కిన వేశ్యలతోఁబాటుగనే  
చూచినాగా నేమి ?

పోలి:—అబ్బే ! అదరిలో ఈవ్రాళ్ళోవున్న బోగవోళ్ళని నీమీద  
నుంచి నిగతుడచాలి.

సుందః—నేను అంత అందక పైనా ?

పోలి:—సందేహవేమి ?

సుందః—పోసీలెందు. నేను కొంతవజ్రకు గృతాస్థురాలనే. మీకు మా  
మీద దయ లేకపోయినను, సౌందర్యమం దసమానననియైన  
మీవినుతికిఁ బ్రాతర వహించితిని.

పోలి:—దయ లేకపోవడ వేమిటి ? ఏమీ లేకపోతే యింత అరువు  
మీకు పెట్టుతానా !

సుందః—మమ్ముఁజూచి యిచ్చితరా నేమి ? సూర్యనారాయణగారిని  
జూచి,.....

పోలి:—అ...అబాతిభాసీల భగవంతాన్ని నమ్మేదెవరు. ఇదంతా  
నిన్నుచూచే యిచ్చాననుకో.

సుందః—మీరేమియిచ్చినన పోక చెక్కలుమూతము.....

పోలి:—మొత్తానికన్నావు మొన్నొచ్చిన సరుకు ముంచిదికాదు. కొం  
చెనాసి. ఈవాళ్ళ ముంచినరు కొచ్చింది. ఏవన్నా యెత్తెడు

పంపమున్నావామేటి ? మీయింట్లో యెప్పుడూ తాంబూలం  
ఖర్చుకున్నావా !

సుందః—ఇదివఱకు బాకీయే తీర్చలేదూ. మళ్ళీవచ్చా !

పోలిః—వరవాలేదు. బాకీవిషయంలో నీవేమీ జడియవద్దు.

సుందః—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా మోహసాగరమున ముంచి  
నాయంటికి వచ్చునట్లు జేసికొంటినేని ధన్యనగుదును. (ప్రకాశ  
ముగా) మీఝుకము మాకేల ? పెట్టిగాదు యెప్పుడును మేళ  
మునకైన బిలిచియెఱుగను.

పోలిః—తొందరపడకు. మాబుల్లోడికి అన్నింట్లోంచే రుసుగు వస్తు  
వుంది. అప్పుడు మేళంపెట్టిస్తా (ఇటునటుజూచి) వ్యాపారం  
మఱచి నీతో మాట్లాడుతూ కూచుంటే యెల్లగు వెళ్ళాలి.

సుందః—పెద్దమనుష్యులు తాంబూలమైన స్వీకరింపును.

(తాంబూలమిచ్చును)

పోలిః—(తనలో) పెయ్యి తగిలేటప్పటికి హఠ్ఱి జన్మించింది. (తాం  
బూలము చూచుకొని) అబ్బో ! సున్నంచాలా పెట్టేవు ఇదం  
తా యేసుకొంటే నోరు పొక్కి నావనూ !

సుందః—నేను రాసియిచ్చెద. (అట్లుచేసి) ఇదిగో పుచ్చుకొనుడు.

పోలిః—నాకోసం సుట్టలుసుట్టేవే (పుచ్చుకొని) తాంబూలంయిచ్చావు  
మహారాజపు. (ఇంచుకయూరికుండి) మీపంతులు పూర్వోనే  
వుంటాడా ! ఏవ్రాచైనా వెళ్ళుతాడా !

సుందః—ఏమిపని ?

పోలిః—మరేమీలేదు. నీతో కొన్నిసంగతులు సావకాశంగా మా  
టాడాలి.

సుంద:—మీకభ్యంతరమేముందును. మీయిచ్చవచ్చిన యష్టకు  
రావచ్చును.

పోలి:—ఇహ పరవారేదు. మాటిచ్చావు. నేను వెళ్ళివస్తాను.  
(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) పంతులు నేడో రేపో యూరికేగును. ఈసెట్టిని  
బిలిపించెద గాక.  
(నిష్క్రమించును)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము:—ప్రవేశము రామారావు.]

రామా.—(తనలో) అనేకదినములనుండి సుందరి నన్నొక సారిరమ్మని  
వార్త పంపుచుండఁగా నిన్న సాయంసమయమునఁ బోయితిని.  
ఎందులకా యనుకొంటిని. ఎట్లైనను దన యింటికి శివశంక  
రుని దోడ్కొనిరమ్మని చెప్పినది. ఈకార్యము నాకుసులభమే  
గాని, యీఁని నేను చేయవచ్చునా లేదా యను సంశయము  
నాచిత్తిమున బాధించుచున్నది. (ఆలోచించి) దీనికైనంశయిం  
పనేల? దీని వలన నాకుఁగూడఁ గొంత లాభము కలుగును.

సీ. ఉద్యోగమాశించి ♦ యవిదలఁ దమపైన  
నధికార్లకునుదార్చి ♦ యలరువారు  
ధనమునకాశించి ♦ ధనకామినీమణు  
లనుహితులకుఁదార్చి ♦ తనరువారు  
హితులకుఁబుణముల ♦ నిప్పించి యిటునటు  
తోచినసామును ♦ ద్రోచువారు  
శిష్టులవంచించి ♦ సృష్టించిప్రతిముల్  
పరులకొంపలఁదీసి ♦ వరలువారు



తే. గీ. దొంగ నాశ్రయంబులిచ్చుచు ♦ తొలగువారు  
 వీరవాణికిబోరు గ ♦ ల్పించువారు  
 గలరు పెక్కండుపురుషులు ♦ క్షూలమున  
 నందులో నొక్కడను శంక ♦ బొందనేల.

శివశంకరుని హృదయము నెట్లయినను సుందరితో శివునినెట్లు  
 జేసితినేని సుందరితో స్నేహము మాటకేమి, శివశంకరునివద్ద యేదో  
 నెవమున ధనము నైకొనుచు నుండవచ్చును. (ఎదుటఁబోచి) అయ్యో  
 శివశంకరుడు వచ్చుచున్నాడు.

(శివశంకరుడు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) మిత్రమా నీవు వచ్చి యెంతకాలమునది.

రామా:—ఇప్పుడే వచ్చితిని.

శివ:—రమ్ము ఇటఁగూర్చుండుము. విశేషములేదు ?

రామా:—విశేషములేమున్నవి ! (ఇరుకయూరకుండి) సూర్యునా  
 రాయణ విక్రయించఁదలంచిన పొలమునుగూర్చి నీవేమైన  
 యాలోచించితివా ?

శివ:—ఆలోచన కేమియున్నది. అనవసరమైన కార్యములగు బ్రవే  
 శించుటకు నాచిత్తము సమ్మతంపక యున్నది. అది మనము  
 కొంటిమేని ముందేమి కలతలు సంభవించునో లేనిదోనిది  
 తెచ్చి నెత్తిపై బెట్టుకొననేల ?

రామా:—ఆతఁడా విషయమై యనేక ప్రయత్నములు నేయుచు  
 న్నాడు కాని యెవరోకొనుటకు సామర్థ్యమైయున్నట్లు తెలిసినది.

శివ:—ఆతఁడిప్పుడా భూమిని విక్రయించుట కంతి తొందరపడనేల ?

రామా.—తొందరగాకేమి ? కర్తపురమునుండి యాతఁడు తెచ్చి  
యంచిన సుందరి యున్నదికదా లెక్కిన విషయము లెట్లుండి  
నను దాని పోషణము మఱచియుండరాదు కదా !

శివ:—వేశ్యావిషయమున నేమాత్రము లోటరాగూడదు కదా !  
ఈతఁడిట్టి వ్యాపారములు నేయుచు నెన్నాళ్ళు సుందరిని  
పోషించును.

తే. గీ. ధనసతులకు ధనంబే ప్ర ధానమరయ  
నట్టిచోనదిలేకున్న ధనవ్వెలంది  
వానినైగఁడు ననురాగ ధావమూని  
దసరుచిందునె నొరులను దలఁపకుండ.

రామా:—నీవు చెప్పినమాట నిశ్చయమే; కాని సుందరి విషయమట్టి  
దిగాదు. లెక్కిన వేశ్యలకును దీనికిని భేదమున్నది. కర్తపుర  
మున నదియున్నప్పుడేమి జరిగెనో మనకుఁ చెలియదుగాని  
యిక్కడికి వచ్చినప్పటినుండియు సూర్యనారాయణుని దప్ప  
నన్యులను గన్పెత్తిచూచి యెఱుంగదని దృఢముగాఁ జెప్పఁ  
గలను. దానింగూర్చి ప్రయత్నించిన నా స్నేహితులలోఁ  
గొందఱుగూడఁ జెప్పియున్నారు. గాని, యికముందు దాని  
చిత్తవృత్తియెట్లు మారునో చెప్పఁజాలను.

శివ:—ఎందుచేత ?

రామా:—ఏమున్నది ? సూర్యనారాయణుని చేత ధనమునున్నయగు  
టయే యిందులకుఁ గారణము సుందరి తల్లి సూర్యనారాయ  
ణునకు గొలఁది దినములలోనే స్వప్తివాక్యము చెప్పనని  
తోచును.

శివ:—సౌందర్యవతియగు నాసుందరికి సూర్యనారాయణ లేకున్నచో  
గొఱత కలుగునా ?

రామా:—కాని, తన్నుఁజేపట్టిన వారియెడల నా కాంత విశ్వాస  
ముంచి మెలంగును.

శివ:—సౌందర్యమున నాసుందరి కీపురమున నెవ్వరును నీకుగారని విని  
యుంటిని.

రామా:—(తనలో) ఈతనికాసుందరియందు మోహము జనింపజేసి  
దనుగాక ! (ప్రకాశముగా) అందుకు సందేహ మేమున్నది ?  
ఏమహారాజ గర్భముననో జనింపజేయుట మఱచి, విధాత  
దానిని వేశ్యగాఁ జేసినాడు.

శివ:—ఏమీ ! ఆకాంత యంత సౌందర్యవతియూ ?

మ. తలిరుంబోడులఁ జూచితెందరినొ యీ ♦ ధాతృస్థలి, గాని యా  
యలివేణీమణికిన్ సమానయగు, స ♦ భూతాక్షి లేచెందు ; ని  
ర్మలసౌందర్య వయోవిలాసవిభవ ♦ ప్రాగల్భ్య సంపన్నగా  
బలుకంజెల్లును దానినేయనుచు నే ♦ వాక్కుమ్మముమ్మాటికిన్.

తే. గీ. వనజభవుడు జగమునందు ♦ వనితలందు  
మేటిగాసేయ, సృష్టించె ♦ మెలతనన్లు  
గాకయుండిన నాభువ ♦ నైక మోహ  
నాద్భుతాకారముంచునే ♦ యనగుసఖుడ.

శివ:—(తనలో) వారసతులం దట్టి సౌందర్యవతి లేదని వినియుంటిని  
ఆవధూటిం దిలకింప నాకుఁ గోర్కెయొడవె. కాని, యొకరి  
స్వాధీనముననున్న యా యింతి గృహమున కేరితిఁ బోవుదును  
(ఆలోచించును.)

రామా:—మిరిమా ! ఆలోచించుచుంటివేమి ?

శివ:—సఖుడా ! ఏమున్నది ;

తే. గీ. భువనమోహినియైన యా ♦ పూవుబోడి

నొక్కసారిచూడఁగ గోక్కె ♦ యొడవె; నొకని

వశమున నలరుచుడిన ♦ వనితకడకు

జనుట యెట్లని మదిలోన ♦ శంకవాడమె.

శివ:—నిజమే. కాని యీ విషయము నీ వతిరహస్యముగ నుంచ  
వలయును.

రామా:—సన్నిధ్యునిగా దలంచెదవేల ? నిన్ను రేపు సంధ్యాసమ  
యమున సుందర గృహమునకుఁ గొనిపోయెదను. నీవు సంత  
యింప వలదు. నేపోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

శివ:—(తనలో) రామారాయుని మూలమున సుందరీ సౌందర్యవా  
రాజి నోలలాడెదఁగాక !

(నిష్క్రమించును.)

ఁంగ:—[సుందరిగృహము:—సుందరి ప్రవేశము.]

సుంద:—(తనలో) మార్తెన్ది నిష్ఠురవాక్యములకు భయమంది సూర్య  
నారాయణ వచ్చుట మానినాఁడు. పోనిమ్ము. ఇదియు నొక  
మేల. (ఇంచుకొని యూరకుండి) రామారాయునితో శివశంక  
రునిగూర్చి చెప్పియున్నాను. ఆతఁడీ విషయమునుగూర్చి ప్ర  
యత్నము సేయునో సేయఁడో !

తే. గీ. సఖునివాక్యంబువిని శివ ♦ శంకరుండు

నాకడకువచ్చెనేని, వ ♦ నంబునందు

వలనుబన్ని మృగంబుల ♦ బట్టు వేట

కానిపగిది బంధించెదఁ ♦ గాకవాని.

శివశంకరుడు ధననంతుడును, భోగపరాయణుడును నగు  
టంజేసి నాకెంతయుఁ దగినవాడు. ఇంతకును నాతఁడు నా  
గృహంబునకు రావలయును గదా !

[నరహరి—ప్రవేశించును.]

నర:—(సుందరినిఁ జూచి) అమ్మాయీ ! శివశంకరశాస్త్రిగారు  
రామారావుగారితో వచ్చుచున్నారు.

సుంద:—(తనలో) భాగ్యము పెండ్లిది.

(శివశంకరుడు—రామారావు ప్రవేశము)

శివ:—రామారాయా ! మనరాక సూక్ష్మనారాయణుఁ డెలిసినేని  
యారెడిది తలచునో కదా !

రామ:—మనరాక యారెనికేగాక వారి హుల్లక్షేనఁ డెలియును.

నర:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఇటు దయసేయును (సుందరినిఁజూచి)  
ఎన్నడును రాని మహాగుభావులు మన గృహమున కిరుదెంచి  
నారు. ఎట్లు గావించువో.

శివ:—(సుందరినిజూచి తనలో)

ఉ. ఎందఱులేరువారవన • తేక్షణ లిష్ఠురిమందుగాని యీ  
యందముచందమున్ గలిగి • సట్టి సతీమణిబాడ సైతి; దీ  
నిందగన్పట్టితేసి తన • నేర్పునుజూపె భావిరించి; యీ  
యందునిభాన్యజూచుటను • నేను గృతార్థుడనైతి నెరియున్.

ఈ భువనైక సుందరిని గూడినప్పుడే నాజన్మ ధన్యలివహించును.

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) వందనములు. ఈ యానన మధిష్ఠిం  
పును. (రామారావునుజూచి) రామారావుగారూ ! ఇటు దయ  
సేయుడు.

(ఇరువురను వేరువేరు పీఠములపై నాసీనులగుదురు.)

సుందః—(శివశంకరునిజూచి)

తే. గీ. పావనమైన గంగానదీ ♦ వాహమెలమి  
చౌటినేలపై బాంస ♦ సరణిపరను  
పావనచతుర్రాయను ♦ వరిలుమీరు  
నాగ్యహంబున కేతెంచి ♦ నారునేడు

ఆత్మా ! మీరాకంఠేసి నే నెంతయుఁ గృతార్థురాల నైతిని.

సరః—అమ్మాయీ ! నిజము జెప్పితిని.

శివః—సుందరి ! నీకు నాయందున్న గౌరవభావంబున నట్లు బలికెడవు  
గాని, నాయందున్న విశేషమేమి ?

తే. గీ. అతివ భూలోకరంభవై ♦ యలరునీడు  
పొప్పుతేలిన సూర్యనా ♦ రాయణుండు  
కడుక్కితాగ్ధుడనవలదె ♦ కమలనయన  
కాకయుండిన నిపొందు ♦ కలుగులెట్లు.

సుందః—సరిసరి. ఏమిమాట నెలవిచ్చితిరి.

శివః—సూర్యనారాయణ గ్రామమునందే యున్నవాడా ?

సరః—రసగ్రహణ పాఠములగు తమకుఁ దెలియని విషయము  
లేముండును.

తే. గీ. విత్తిమేమియుఁగోరక ♦ విటునియెడల  
బ్రేమఁజూపిన మంచిదా ♦ వెలవెలంది  
విత్తిమడిగిన యంతనే ♦ విటునకాగ్ర  
హంబొదవి యిల్వెడలుగాదె ♦ యలఘుచరిత.

శివ:—(తనలో) ఈమె వాక్యములఁ జూడఁగా ద్రవ్యలోపముచే సూర్యనారాయణుఁడు వచ్చుచుండుట లేదని తోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) రసజ్వల లేనివారట్లు సేయుదురు (రామా రావునుజూచి రహస్యముగా) మిత్రమా! మనమియ్యెడ కిరు దెంచిసండులకు, నుందరి విషయమై యే మైనభర్తృ పాత్రకపోయి నచో గౌరవముగ నుండదు. నీదశనున్న లెక్కయిచ్చి “విస్కీ” బుడ్డి యొకటి తీసికొనినమ్మ. తినిన ఫలహారంబులఁ గూడఁ గొనితెమ్ము. ఈకార్యమున నిన్ను నియోగించితినిని మఱియొకవిధమున భావించవలదు.

రామా:—ఎంతమాటఁ బలికెరివి! (నిష్క్రమించును.)

నర:—అమ్మాయీ! దాసి పిల్చుచున్నదికాబోలు.

(నిష్క్రమించును.)

సుంద:—(తనలో) ఈతని నెట్లయినను నానశము జేసికొంటినీని నాకేకొఱంతయు లేక యుండును. (ప్రకాశముగా) మీని విచ్చేయుటంజేసి నాగృహము పావనమైనది.

శివ:—కాదు. కాదు. నిన్ను నేడు జూచుటకు నాకన్నలు పూర్వ జన్మమున నంతో సుకృతముజేసుకొని యున్నవి.

సుంద:—నేను మీ వినుతికే బాతురాలను గాను. ఏమైనను నేను దారితప్పి మాయంటికి వచ్చినారు.

శివ:—

తి. ఎన్నిదినాలనుండియొ, ప \* తీ నినుజూడగగోర్క చిత్తముం దున్నది, యేమిసేయుదును \* నొక్కని యుంపుడుకడైవాయ నీ వున్న తెలుంగటింగి మది \* యొప్పకయుండను, వచ్చిపోవఁగాఁ గన్నులకర్పదీఱ నినుఁ \* గండదళేక్షణ నేడు చూచితిన్.

సుంద:—ఎన్నిరోజులనుండియో నాయంతట నేను మీకు వార్తఁ బంపుటకై ప్రయత్నించుచుంటిని. మొన్నటిదినము సాయంసమయమున నేనే మీగృహంబునకు రాదలంచితిని. కాని, యంతకుమున్నవంతయుఁ బరిచయము లేనప్పుడు వచ్చితినేని మీ చిత్తమున కేమి యాగ్రహ మొదవునో యని యూహకుంటిని.

శివ:—(తనలో) ఇట్లు పలుకు వేళ్ళను నేనెందును జూడలేదు. ఈమె నన్నుఁగూర్చి విని, చిత్తముననన్ను బ్రేమించెఁగాబోలు. ఇట్టి సౌందర్యవతిని విడువరాదు. కాని యీమెను సూర్యనారాయణ సంపూర్ణుడు గవిడిచెనో లేదో యారయవలయును. (ప్రకాశముగా) రమ్మో !

తే. గీ. సూర్యనారాయణుడు నిన్ను ♦ సొంపుమీఱి  
నన్నివిధములఁ జూచుచు ♦ నలరుచుండ  
నైదిటుండ రసజ్వలలేని ♦ వాడ నన్ను  
నింతిగాదలచెద వేల ♦ యిగురుబోడి.

సుంద:—ఎవరి ఘనతవాడు చెప్పుకొందురా ? మీరు రసజ్వలలేని వారని చెప్పిన నన్నకు నమ్ముదురు. ఈ మాటలకేమి లెండు. సీ. మేడూరు వేళ్ళకు ♦ మేడకై ద్రవ్య స

హాయంబు సేయుట ♦ యరయలేదె  
శ్రీకాకుళపుసరి ♦ సీరుహక్షికి గత్తె  
లొడ్డణము నొసంగి ♦ యుండలేదె  
యేలూరు సానియా ♦ హేలావతిని

గొన్నినాళ్ళుంచు కొనుట వి ♦ సంగలేదె  
నూజివీడ్పురిలోన ♦ రాజవదనకు గ  
న్నటికంబు సేయుట ♦ యెఱుంగలేదె



నే. గీ. యితయేల ? మొన్న నెకదా • యిటకు వేడ్క  
వచ్చిన శనివారపుపేట • భద్రగిరిని  
సత్రముందునఁ బదిదివ • సంబులుంచి  
వలసిన ధనంబు నిచ్చుట • దెలియలేదె.

శివ:—(తనలో) ఈ సంగతులన్నియు దీనికెట్లు దెలిసినో కదా.  
(ప్రకాశముగా)

నే. గీ. ఎందరుండిన నేమి ప • ర్వేందువదన  
మహిత సౌందర్య మందు న • మానులెచరు  
నీకు ; రూపమందున నీకు • నీవెనాటి  
సత్యమే వచ్చియిందితి • జలరుహాక్షి.

సుంద:—నేను మీపజ్జంతేరి సుఖించుటకు నిరంతరమును వేయిజేవు  
శృకు మొక్కిచ్చుచుంటిని లోకమున స్త్రీలు అందులో వ్యైలు  
తమవలపును బయలు పఱచరు. నేను కల్ల కపటంబు లెఱు  
గని ధానసగుటంతేసినా హృదయమును మీకు వెల్లడించితిని  
మీపదసేవఁజేసికొని కృతార్థురాలనగుట కీసేవకురాలి కాజ్ఞ  
యొసంగుడు.

సీ. కడుపునింపుకొనంగఁ • గల్లమాటలు పల్కి  
యమిత దుర్యశమును • నందకుండ  
విత్తమార్జింపఁగా • విటులకు మానంబు  
సిగ్గులేకక్రియము • సేయకుండ  
కులవృత్తి యిదియంచు • కుంటికురూపుల  
తేరనిచ్చుచుకోత • తెందకుండ

నగలునాణెములకై ♦ తగనివారిని గూడి

సంకటంబులఁ గాంచి ♦ చావకుండ

తే. గీ. యితరవేశ్యలకెల్ల గ ♦ న్నెట్టగాగ

బంజరింబున శారిక ♦ భంగివన్ను

బంధితగజేసి మీ కృపా ♦ పంజరమున

నిలుపుకొనుఁడింక వేడెద ♦ అలితచరిత.

దిక్కుమాలిన యీ వేశ్యకులమునఁ బుట్టినందుల కెంతయుఁ బఠితాపమును బొందుచుంటిని. కడుపుసూటికై తుచ్చవృత్తినిబూని చరించుటకు నా చిత్తి మొప్పక యున్నది. రసజ్ఞులగు మీయండఁజేరి జీవమూర్తిగడుపఁ దలంచితిని.

శివ:—(తనలో) ఆహా! అమృతోపమానంబులగు నీను పలుకులు వేశ్యలయందొట్టి దానినెందును జూచియుండలేదు. ఇది నాయథీ నముననుండిఁ దగినకాంత (ప్ర)కాశముగా)

మ. తరుణీరత్నమ నీగుణంబులకు మో ♦ దంబెంతయుం గల్గెనీ  
చరితంబెంతయు ప్లాఘ్యమై దనరె నీ ♦ చందంబునన్ మెల్లనే  
శరదందు ప్రతిమానబింబముఖ వే ♦ శ్యాసంఘ మందెందు ను  
స్థిరప్రేమంబుదయింపఁజేసె గదరా ♦ జవాక్కి నీవాక్యముల్.

తే. గీ. సుదతి సత్యంబువినుము నీ ♦ సోయగంబు

హితుఁడు బల్కిన యంతనే ♦ మఱిచలించె

గరుపుదీరంగ నీరూపు ♦ గాంచినంత

పంచబాణుఁడు శరముల ♦ పఱవదొడఁగె.

నేను నీ సాందర్య కాశమున సంపూర్తిగ జిక్కితి ?

మ. సరివార్నవ్విస నవ్వనీ హితులు దో • మంబంచ నగ్గింపనీ  
 స్థిరభాగ్యంబు నశింపనీ సరియు దా • జిత్తింబులోగుండనీ  
 గురువుల్ దూషణనేయనీ సుజనులున్ • గోపింపనీనిన్నునున్  
 దరుణీరత్నమయేలువాడనిక మో • దంభార సత్యంబుగన్.

ఇంక నేను నీవాడను నీవు నాదాసవు.

సుంద:—(తనలో) విశేషప్రయత్న మవసరములేకుండనే యీతఁడు  
 జక్కినాడు (ప్రకాశముగా) ఆగ్యా ! ఇప్పటికి నేను గృతార్థు  
 రాలవైతిని.

(రామారావు ప్రవేశము.)

శివ:—(రామారావును జూచి) మిక్కిమా ! వచ్చితివా ! నేచెప్పినది  
 తెచ్చితివా !

శివ:—అంచుకొఱ కరిగినప్పుడేల గొనిరాకయుంచును.

(బాంబి బుడ్డి దీక్షున.)

సుంద:—(శివశంకరునిఁ జూచి) ఆగ్యా ! అదియేమి !

శివ:—ఇదియేమో నీకుఁ జెలియదా. ఇది ఆనందసుధ.

సుంద:—అంత కఠినపదమున కర్థము తెలిసికొనఁజాలినంత విద్య నా  
 యొద్ద నున్నదా ?

శివ:-

మ. పనితాయయ్యది “విస్కి” నాబడు సుధా పాత్రంబు మర్త్యాధితా  
 విన నానందమహూదధిన్ జెలఁగుచున్ • విఘ్ననముంగాంచి, ము  
 క్తిని సాధించెడు మార్గముంగనును నం • దేహంబులేదంతయున్  
 వినగాయుండవె దీని దివ్యమహిమన్ • బింబాధి నీ సుందరీ.

సుంద:—సరిసరి! ఇదియూ ! మహానీయ గుణాఘ్యలయిన మీకుఁగూడ దీనియందభిరుచియేనా?

శివ:—వేదాంత తత్వవిమలు కావలయునన్న వారు దీనిని గోలితీర వలయును. (ఇంచుకయూరకుండి) దీని మహిమ చెప్పవలసినది కాదు. ఇంచుక చవిఁజూడుము. మీయింట నేడైన కాదపా త్రియన్నఁ డెమ్ము.

రామా:—అవసరములేదు. ఇక్కడయుండునో లేదో యని దానిని గూడి తెచ్చితిని. (గ్లాసు నిచ్చును)

శివ:—(పుచ్చుకొని) : గూడా? నీవిజ్ఞానమెంతయు జ్ఞాఘ్యము. (గ్లాసులో సురిను బోసి) రామారాయా ! ముందునీవు స్వీకరింపుము.

రామా:—ముందు నేనే స్వీకరింపవలయునా ! కానిమ్ము. నీమాట గాదననేల ? (పుచ్చుకొని తాగినును)

శివ:—(మరల గ్లాసులో సురిను బోసి) సుందరీ ! నీవించుక దీనిని గ్రహించినఁగాని నాచిత్తమున కాశలద మొదవదు.

సుంద:—శాస్త్రీ గారూ ! ఈయరావాసమునకు నేనెప్పుడును నలవాటు పడియుండిలేదు.

శివ:—సుందరీ ! నాయాజ్ఞఁ బరిపాలించుటకైన, నీవు దీనిని జవిఁ జూచి తీరవలయును.

సుంద:—కానిండు మీ చిత్తమువచ్చినట్లే చేసెదను. (తాగి తాగినును)

రామా:—(తనలో) ఈముఁడ యిదివరకెన్ని సార్లు తాగినదో

శివ:—ఇకనావంతున్నది. (గ్లాసులోపోసికొని తాగి) మిత్రమా ఇది కొద్దిసరికు.

రామా:—నేనువెళ్ళినప్పుడు సరియైన తకమీయకపోయినచో వాని గుండెలు చీల్చివేయనా ?

శివ:—(తలదీర్చుచు) అవును గుండెలు చీల్చివేయుటయే కాదు. తంతము పిసికివేయుదుము. మనపేరు చెప్పినచో తుపాకీపేల్చెదను.

సుంద:—(తనలో) ఓహో! ఈమధ్యముయొక్క ప్రభావమేమి ఈతడు చిలుక పలుకులకుఁ బ్రార్థించి నాడు.

శివ:—(మధ్యపానవశమున) సుందరీ! నీనీయందై కొంపలయందుండట బాగులేదు. అసూర్యనారాయణ యిన్నిదినములు నీ గృహము నందుండి ననుమాటయెగాని శాశ్వతముగ నుంచునట్లు నీకేమి! చేసినాడు? ఏమి! రామారాయా! నిజమా! అబద్ధమా! సుందరియే నాయధీశమున నున్న.....చెప్పనా? ఇది భోజనముసేయుట కొకగది, వంటకు వేరుగది, చుట్టములువచ్చిన మర్యాదచేయుట కింకొకగది, దీక్షతల్లికొకగది, స్నేహితులెవరైన నా కొఱకీచ్చటకు వచ్చిన వారితో నేను మాట్లాడుట కొక గది. ఈతరున నుంచునట్లు దివ్యభవనము గట్టించుచున్నా! సుందరీ! ఈ రోజునుండి నీవు నాదానవు. ఇక నెవ్వరు నీగడప దొక్కరాదు. తెలిసినదా నీ కేమికొఱతరాదు.

రామా:—(నెమ్మదిగా) మిత్రీమా! ఈ కేక లేదు! ఇంతకైత్య శరీరమేమి?

శివ:—వెట్టివాడా! నాకుమతిలేక యిట్లుమాట్లాడు చుంటిని లలండి తివా యేమి! ఈమాల్యమునకే.

రామా:—(తనలో) ఈతనిని నెమ్మదిగా గృహమునకుఁ జేర్చవలయును. (ప్రకాశముగా) శివశంకరా! ఇంటివద్ద నీకై వేచియుందురు. త్వరగా నేగుబయలుదేరు.

శివ:—ఇంటివద్ద.....ఎవరు ఓహూ! సుందరీ! నీవుగూడ నామెంట  
వచ్చెదవా యేమి !

రామా:—మిత్రమా ! మనము తిరిగి గోవు రావచ్చును.

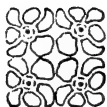
శివ:—రావచ్చు నేమి ! సుందరిపై నేను సర్వ స్వాతంత్ర్యముల  
బొందితిని.

రామా:—మంచిదేరమ్మ.

(శివశంకరునితో నిష్క్రమించును )

సుంద:—(తనలో) నెమ్మదిగా వెచ్చములిచ్చు పోలిసెట్టిని వశముతోసి  
కొంటిని. శివశంకరుడుగూడ నామోహనాగరమున మునిగి  
నాడు ఇక నేగొఱంతులు లేరు. (నిష్క్రమించును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.





## సు వ ర్ణ పా త్ర .



తృ తీ యాంక ము .

రంగము:—[శివశంకరునిగృహము—ప్రవేశము—శివశంకరుడు]

శివ:—(తనలో) అక్కటా ! ఇదియేమిమిథ ! ఎంతయోముచ్చటపడి,  
చేయించుకొనిన సువర్ణపాత్ర! గృహంబునఁ గానరాకయున్నది.  
దీనికిఁ గారణము నాకిసుమంతయుఁ గానరాకయున్నది.

తే. గీ. పనితనమునంతయునుజూప ♦ వలయునంచు

స్వర్ణకారునితోఁజెప్పి ♦ పరమముదము

మీరఁజేయించుకొనినట్టు ♦ నేటి హేమ

పాత్ర! కానరాదేమని ♦ వగచువాడ.

నాకతిముదంబునుగూర్చుచుండు నాపాత్ర! నెవరుగొంగిలించిరో  
కదా. నేను గృహంబువిడచిపోవునప్పుడు దానిని బాగ్గిస్తే జెట్టుకొనియే  
పోవుచుంటిని. ఈవిషయమై యెవ్వరినడుగుదును. నాభార్య దానినిచ్చ  
టనుంచితినిో చూడలేదని చెప్పెను. (ఇంచుకయూరకుండి) నాకొఱకు  
జచ్చుచుండు స్నేహితులలో నెవ్వరో తిస్కరించియుండురు. కాని నిశ్చ

యముగ నీవే దొంగిలించితివని యెవ్వరిని ధైర్యముతో నడుగగలను. అడిగితినేని వారికి విరోధి నగుట నిశ్చయము. కావున నీసంగతినిఁ గూర్చి విచారించక యూరకొనుటయే యుత్తమము. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో గడిమూరం యెనిమిది గంటలుకొట్టినది. సుందరి నారాకకై వేచియుండును. స్వర్ణముగఁ బోనలయును. (ఇంచుక నడచును.)

(ముకుందశాస్త్రి—ప్ర)వేశము.)

ముకుం:—(శివశంకరరూపిఁజూచి) మిత్రమా ! శివశంకరా ! ఎక్కడికో బయలుదేరితివే ?

శివ:—అసేనా ! ముకుందశాస్త్రియూ ! బయలుదేర నెంచుచుండఁగా నీహక్కడ వెనుకగావచ్చుటయేగాక యెక్కడ కరుగుచుంటి వని యమగళివాక్యముగూడఁ బలికితివా ?

ముకుం:—ఏదియైన సునకార్పము మనంబున సంకల్పించుకొని, వెళ్ళు చుంటివా యీమి ?

శివ:—సునకార్పమేమియు లేదు. అనుదినమును బోవుచుండు గృహ మునకే.

ముకుం:—అసగా నాకర్పము జేలియలేదు.

శివ:—నీకా ! అర్థముదెలియనిది.

ముకుం:—సుందరి గృహమునకేకదా !

శివ:—నీకుఁ దెలియనిదేమున్నది ?

ముకుం:—మిత్రమా ! అయిదు నిమిషములు గూర్చుండువా ?

శివ:—మధ్యాహ్నసమయమున సావకాశముగఁ గూర్చుండ వచ్చును గదా !



ముకుం:—సుందరి యింటికి యించుక యాలస్యముగా వెళ్ళగూడదా  
యేమి ?

శివ:—నే నీరోజున నెనిమిదిగంటలకు సరిగా వచ్చెదనని చెప్పియు  
టిని, అది నాకై వేచియుండును.

ముకుం:—శివశంకరా! బాల్యస్నేహితుడను సహపాఠిని అగుటం  
జేసి, నీతోఁ గొంతవజ్రము ముచ్చటించఁ దలచితిని.

సీ. సకలశాస్త్రంబులు • సమధికశిష్యో

సప్తమల్ నతియింపఁ • జదివినావు

చదువుటగాక • భాషానాగరంబున

గుంధసంధపు తిం • గ్రోనాపు

గోలులేగాక స • త్కులధర్మమలనైన

పూర్వాస్తానాఁడ • నాలినావు

చూచుటయేగాక • నాచరింబు స

దురుదురుఁ గొన్నినా • స్తప్పనావు

తే. గీ. అట్టిసేవేడ కటకటా • యాటవోడి

మోహనాగరంబున నిల్లు • మునగుండ

నిజకులాచారధర్మముల్ • నీటగల్గు

దలఁచికో ! యిదిసేకును • దగచుకెగచు.

నేను నిరంతరమును నీయధివృద్ధిఁ గోరుచుండినవాడ సగుటం  
జేసి, యిట్లు జెప్పసాహించితిని.

సీ. కనుస్సైగలను జేసి • సునమోహపాశంబు

నందాదగుక్మాను • నట్లుజేసి

యింటికిఁజేరగా • నిచ్చి, కపటమైన

వలపునుజూపించి • పలువిధముల

మృదువాక్యములచేత ♦ మెప్పించి, పృటియైనఁ  
దన్నెడఁగాసిన ♦ దాశబాల  
నట్లునటించుచు ♦ ననురాగచేష్టలఁ  
జూపుచుహితవున ♦ నోపుకొలది

తే. గీ. విలునిచ్చింబుగఱగించి ♦ విత్తమెల్ల  
సంగిహించి, నుదకు వృష్టి ♦ జననితేత  
స్వైచ్ఛికైచ్చియకవ్వార ♦ సతినితేత  
దగునె యక్కటాసీవంటి ♦ ధర్మగుణులు.

శివ:—

తే. గీ. నీవుచియుచుచూటలు ♦ నిశ్చయంబు  
గణించిమన నుండుట ♦ కాని, యావె  
లందులకును. నుందొయైన ♦ నుందరికిని  
మీకుల ధేదంబుగలదయ్య ♦ జగతియందు.

మిత్రమా ! నీవు నుందరిసంగతి పూర్తిగ నెఱింగినవాడవు కాక  
పోవుటజేసి యెల్ల బలుకుచుంటివి. అది నామాన్య వేశ్యలవంటిదికాదు.

మ. అవసాగ్రహణిన్ సతిమణిగఁజేయం ♦ గామనంబుచు, నెం  
చి; విశేషంబుగ యత్నిమున్నలిపి, రా ♦ జీవాక్షిసీభంగినిన్  
భువివేశ్యామణిగా సృజించెగమణి ♦ దూభతుండు; నద్దానికే  
ను నయవ్యా ! యెఱింగింపఁజాలగతిమున్ ♦ ముమ్మాటికిన్ నమ్ముమా.

అది వేశ్యయైనను నాయందు సహధర్మచారిణి వ్రతము నవలం  
బించి యున్నదని నేను నొక్క వక్కాఁగింపఁ గలను.

ముకుం:—మిత్రమా ! సమస్తము దెలిసిన నీ వెంతి యజ్ఞానాబ్ధిలో  
బడుచుంటివి.

“సీ. చింతపండాదిగాఁ ♦ జల్లరవెలలేక

నెచ్చుమిచ్చెడి వైశ్య ♦ విటుఁడొకండు

పునుగత్తరువు గులా ♦ ల్పొడిజవాజి కరాలు

వాసనలకు లబ్ధి ♦ వాఁడొకండు

చీరలురవికలు ♦ చీటితానులు నిచ్చి

వచ్చునేస్తువునాఁ ♦ వాఁడొకండు

కోరినవస్తువుల్ ♦ కొఱలేలేక యొసంగు

గల యిష్టకగు సావు ♦ కారెయొకడు

గీ. ఇంకవిటులెందఁ ♦ వెల ♦ యింతులకుచు

వారిసుఖభాగ్యపదవి యా ♦ బ్రహ్మకౌఠిక”

అని గణికాగుణ ప్రవర్తన తారావళియందు నీవు చదివిన పద్యము మఱచిపోయితివా యేమి ?

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! గృంథములయందు గవులు రచించిన వానిం బట్టియూ నీవిట్లు బలుకుచుంటివి.

సీ. చింతామణి వార ♦ కాంతామునుండు

బిల్వమంగళామాల ♦ పనఁగలేదె

నిరతంబు ధనకామి ♦ నీలోల్పవట్టి

కాచిదాసుని జూడ ♦ గాంచలేదె

వెలవెలందుల పొందు ♦ కలితమోక్షమనిన

శ్రీనాథుస్థితి జెవిఁ జేర్పలేదె

పర్యాంగనాస్నేహ ♦ భాగ్యంబునందూగు

ధూర్జటిపడతలు ♦ దోచలేదె

తే. గీ. గృంథములకేమి యెన్నైన ♦ వ్రాయవచ్చు

నిజమునరయంగ నొక్కింత ♦ నిర్మలాత్ము

జైన కిరాజులేడయ్య ♦ యవనియందు

కపుల వాక్యములు దలఁప ♦ గాఢనీమి.

ముకుం:—నీవికటప్రశ్నములకు నేనేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁజాలను. మంచిసంగతులనే యేల యదాహరణముగా దీసికొనరాదు.

సీ. కులకాంత నెడఁబాయ ♦ వలపు మందులఁ బెట్టి

విలుల జేరిగదీసి ♦ విత్తమే ప్ర

ధానముగఁ దలంచి ♦ ధర్మవిచారిణ

సేయకి మదిగోస ♦ రోయకుండ

కుంటిపై నను మఱి ♦ గుర్తియైనను వేళ

పాశాలు జూడక ♦ పశులరీతి

గలయుచుండు గణిక ♦ కాంతల కనురాగ

మేలనలవదు ♦ నెవ్వఁడైన

తే. గీ. విన్న సమ్మదురేదీని ♦ బేలసఖుడ

చెలిసియుండియు సర్వంబు ♦ బలికేదేల

యిట్లు; నీవుచుకొనినట్టి ♦ యింతివేళ్ళ

కులమునందున జన్మించి ♦ యలరలేడె.

ఉ. ఎందఱిఁ జేరదీసె, మఱి ♦ యెందఱిలోడ రమించి మించె, నిం

కెందఱి కొంపలార్పె? విటు ♦ లెందఱి జోగులుగాగజేసె; నిం

కెందఱి ధర్మవత్తులను ♦ నేడ్వగజేసెను నీదువేళ్ళ; యా

యిందునిభాస్య వర్తనము ♦ నెవ్వరెఱుంగరు మిత్రతనమా.

కర్తపుగమున నెందఱికి సన్యాసమిచ్చెనో! ఇంతయేల? మన కన్నులమాందు సూర్యనారాయణ యడుగంటిపోవుట కెవ్వరుకారణము.

తే. గీ. మంచికులమునజననంబు ♦ గాంచి ; పూర్వ  
దత్తమైనట్టి ధనముతో ♦ దనలి ; కన్ను  
మిన్నెఱుంగక, వారకా ♦ మినినిమఱిగి  
నేడుజోగియై తిరుగుట ♦ జూడలేదె.

మ. “ధనమాపోవును; మానమాచెడును; నిం ♦ దానెట్లేకై కెక్కు; లో  
ననుమానితురు లల్లిదండ్రులు; కులం ♦ జొనెన్నికుండక్కు; నూ  
తనమాంద్యమృఘుటిల్లు ; బంధుగులు ఎం ♦ పొబొప్పసింపఁజూచొ  
మనమా వద్దిక నాదుమాటవినుమా ♦ పొన్ననిగావాడుమా.

అని నీవు శ్రవణానంద గర్భిణిమున జరిచిన ఎన్నము స్మృతికి  
దెచ్చుకొనుము. సకలమెఱిగిన నీకు నేసరికిన్న నేమయుఁ జెప్పఁజాల  
ను. పిదప నీయిష్టము.

శివ:—మిత్రమా ! నీవు చెప్పినవాక్యములకు నాకానంతయుఁ గోపము  
లేదు. కాని, సూర్యనాగాయణము నాకును హస్తినాథకా  
తరము. ఆరెడవివేకి యగుటజేసి యున్నాననినాఁడు. సూర్య  
హృదయ తత్వము నాతఁడెఱుంగలేదు. (ఇందుకయూనికుండీ)  
ఇప్పుడీ యనవసరమైన చర్చయేల? నా కవసరమైన ఎని  
యున్నది. మఱియొక సమయముచఁ గలసికొందము.

ముకుం:—ఎప్పుడు కలసికొనినను నేనువచ్చించు వాక్యము లిట్టివే  
కానిమ్ము. (నిష్క్రమించును.)

(సత్యవతి—ప్రేమము.)

సత్య:—(శివశంకరునిఁ జూచి) నాథా ! ముకుందశాస్త్రి యేదియో  
చెప్పచున్నాడే.

శివ:—ముకుందశాస్త్రికిని నీకును బనియేమున్నది.

సత్య:—మీరెంత చెప్పకపోయినను, నేను వినలేదని తలచితిరా యేమి. నుండరింగూర్చియే కదా యాతడు చెప్పుచున్నాడు. మీ శ్రేయమునగుగోరి యాతడు చెప్పవాక్యములఁ బాటించుడు. అది యట్లుండ మధుపానవిషయమై నేతేయుచున్న ప్రార్థన సంగీకరింపకుండిరి. మీరు మధుపానమునకు నలవాటుపడుటయే గాక, నుండరింగూడ మఱిగి నన్నొక దానికంటె నతిసీచముగఁ జూచుచున్నారు. మీరు నాయెడల నిష్కరుణనహించి యున్నందుటఁగూడ నేను విచారించును. తిట్టినను, గొట్టినను మీరే నాకు ఏమి కాని మధుపానాది గుఱుబుల మాని కులగౌరవము గాపాడుదు. పాఠులుకు సంతపాటిదియు, దుర్వాస నలకు నిలయుటయు, మర్వాదమాపుటకు దంటయు నగు నీ ముప్పాఠము మీరే మాను. దీనివలన సౌతిద్రోన్యము స్వీకరించుచున్నదో మీరే యరియఁకుండిరి? ఉన్న ధనమంతయు స్త్రీ స్వయమైనదెడల మనల నెవరుచూతురు. ప్రాణేశ్వరా నామనమిచ్చుడు.

శివ:—నీమార్గము తిరిగి నాకులేదని తెలియచుంటినా యేమి? నేను నిన్ను నీచముగఁ జూచుచున్నానని పలికితిని. నావలన నీకుఁ గొంతయేమి? నగలులేవా? వస్త్రములులేవా? కడుపునిండ కూచులేదా? నావిషయమై నీవు గుండనేల?

సత్య:—నాకట్టి కొంతయేమియునులేదు. కాని, మీరు దుష్కృత్యముల పాఠబోవుచుండుటయే కొంత.

మ. ధరణీదేవకులంబునంగొడిమి శాస్త్రజ్ఞానముంగాంచి; భాస్వరకీర్తంగౌన జాలునెపిలులు వే శ్యాలోలతెన్ జిక్కి ము

మ్మరులొమిత్తులగూడి తాగిగుటకు • వెచ్చంబెట్టివెట్టింబు ; గూ  
దక నేరీతిని నుండగాగలను నా • ధా ! నీవెవ్వరొచ్చుట.

సీ. నద్దుఁబుడొ శివ • శంకరుండిట్టివా

దాయెగా న నెమ వా • క్షయంబులకును

భూసురుండేమి ? యా • గా సుర తాగిగుట

మని పురినున్న స • జ్జనులనడికి

విద్యాధికుండిట్లు • వేశ్యలంగూడుచు

నెగడుటెచుసెయ్యాదు • సంవలకును

అఖలశాస్త్రార్థ ర • హస్యసంవేదియై

జూదమాడున నెమ • వాచిలినను

తే. గీ. నెట్లు దలయెట్టి మెలఁగుదు • నేమిసేతు

నెందుజొత్తును ; నానూట • నింతయైన

జెవిని జేర్చకయుంటివి • జీవితేశ

సకలమెఱిగియు నీధంగి • సలుపనగునె.

(ఇంచుక యూరకుండి) నాధా ! నామాటలకుఁ బ్రోక్షిస్తున్నార  
మీయరేల ! మిమ్మునుసరించి తిరుగు స్నేహితు లెల్లగును ద్రవ్యా  
పేక్షచేతనే యని భావింపుదు. మీరు నిరసులయినచో మిమ్ముఁజూచు  
వారొక్కరు నుండరు. నాయందు గృపవహించి యీదూర్వృత్తుల  
మాని యశంబుగనుఁడు.

శివ:—(ఇంచుక కోపమున)

జీ. ఓసిదురాత్మురాల ! పడి • యుండక యొక్కేడనాకునిట్లు, నే

బాసు భభావినీతులను • బల్కు గసాగితివేమనందు, రా

కాసివలెన్ నిరంతరము \* కానివిధంబునఁ జాలుఁ జాలు, నీ  
 వీసరణిన్ వచించుటది \* యెంతయి నొప్పుదు యూరకుండుమీ.

నాకు నీవు బుద్ధులు గఱపనేల. నాసంగతి నాకుఁ దెలియదా ?  
 అనవసరమైన విషయములందు నీవెప్పుడును జోక్యము గలిగించుకొన  
 కుము. పొమ్మ. (నిష్క్రమించును.)

సత్య:—అక్కటా ! నేనేమి సేయుదును.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—[రాజవీధి:—సురాపానమొందితిత్తుఁడైన శివశంకరుఁడు  
 పోవేళము.)

శివ:—అహా ! ఆకాశమున నక్షత్రమొకటిదైనఁ గానిపించుట లేదు.  
 మబ్బు దట్టముగ గ్రమ్మినది. ఏమి యరుమాలు ! ఏమి మెరు  
 పులు ! నవ్వా ! నగరిమంతయు నిశ్శబ్దముగ నున్నది సుందరీ !  
 సుందరీ ! ఏమి మాట్లాడవు ? అబ్బా ! ఏమియలుక ! నీ వలుక  
 బూసిన నేను సైచియుండునని తెలిచితివా యేమి ? ఏదీ ! ఇక  
 మారుబలుకక రిమ్ము. అదిగో ! మీయమ్మకు నల్లమందు  
 అయి పోయినదనినూ పలుకుచుంటివి. ఇంకేకదా ! వెధవ  
 నల్లమందు. ఇదిగో ! ఈ రెండురూపాయలను తీసికొని దాసిని  
 నల్లమందునకు బంపుము. తెలిసినదా ? (పరికించి) ఏమిది ! నే  
 నివ్వడెక్కడ నున్నాను. సుందరియింట్లో లేనే. జగమంతయు  
 నిల్లున్నదేమి ? వెధవ సూర్యనారాయణను నేను సుందరియింట  
 బ్రవేశించి యిచ్చించివేసినాను వానికిని నాకును నక్కకును  
 దేవలోకిమునకును నున్నంత భేదమున్నది. ఈ విషయమున  
 సూర్యనారాయణ నన్నుగూర్చి యేమయినా కుట్రఁ జేయునాఁ



చేయనీ ! డొక్క బ్రద్దలుచేయనా ? ఒరే ! జాగ్రత్తగా మెలం  
గుము. (ఇంచుక నడచి) ఈశ్వర సృష్టియంతయుఁ జిత్రమే.  
అంతయు మాయయే. ఆపరమేశ్వరుఁడు జీవులను దోలుబొమ్మ  
లుగఁ చేసి యాడించుచున్నాడు. నన్ను సుందరి నిశ్చయ  
ముగా దోలుబొమ్మగఁజేసి యాడించుచున్నది. సుందరీ ! నీవు  
జాగ్రత్త. నన్ను గట్టివేసినావు. (నవ్వుచున్నాడు) నీవు వట్టి  
వెట్టిముండవు. కల్లకపటము తెఱుగని యమాయకులవు.  
నిన్నుఁజూచిన నాకు మిగుల జాలికలుగుచున్నది. (వచ్చును)  
దైవంబు లందఱిలోను రాముడే ఎంచివైవము. పిలువగానే  
వలుకును. (రామునినుద్దేశించి)

మ. అవరాధంబులహర్నిశంబులు మదీ ♦ యున్న న దుగ్ధుచ్చే  
విపరీతంబుగఁజేసినా డనుభవ ♦ ద్విఘ్నాతికారుణ్య ద్వ  
ప్తిపథభంబున నన్నుఁబెట్టి యిశఁ ॥ ♦ క్రింపంగఁజేసెడి, నే  
నపవిత్రుండఁ బవిత్రుఁజేయుడగు రా ♦ మా ! భక్తికింపియమా.

సేబాడు. పిలువగానే పలికినాడు. అరిగో ! శివశక్తిగా ! నీవు  
చేయుచున్నపని చాలామంచిదని పలుకుచున్నాడు. నిట్టిలప్తికాశదాసు,  
వేమన్న మొదలగునా ట్లమ్మాముననే తరించినని చెప్పుచున్నాడు.  
జాతీయాభ్యుదయ రహస్యమంతయు నిందే యున్నదనుచున్నాడు.  
(నడచుచు) ఎవరువారు ? పలుకరేమి ? (తొందరగా నడచుచుండగాఁ  
గారికి దెబ్బతగులును) ఛే. రాయి ముక్కలయినది. రోగముకుదిరి  
నది. నాశరీరము యుక్కువంటిదని దానికి తెలియలేదు. (కూర్చుండి  
తూలుచు) మనస్సు నిరంజనము. సిరామయముగా నున్నది (నేలపై  
నోటుగును.)

[సత్యవతి—వెంకటలక్ష్మి—సవేశము.]

వెంక:—తల్లీ! ఈ రాత్రి సమయమునఁ బడుచు లేచుచు సంతయ వస్థఁబడుచుంటివమ్మా!

సత్య:—వెంకటలక్ష్మి! పాశ్వశ్యరునిపైనున్న భక్తి నాకీయంధకారము పండు వెన్నెలవలెనే యున్నది. ఇంతకును నాధుఁడెచ్చట నుండునో కదా!

వెంక:—ఆయనయెక్కడ నుండును. సుందరియింటనే యుండును. మీచిత్తమున భయమందుమరుగాని, యాయనకేమియుభయములేదు. (దిక్కులుచూచి) అమ్మా! చీకటిచే దిక్కులే కనిపించకయున్నవి. మబ్బుగూడ పేసినది ఆడవాళ్ళము వచ్చితిమి మనకేమి యాపద కలుగునో.

సత్య:—నిష్కల్మషుచ్చిస్థుని నేనుండగా నీకుభయమేమి. ఆసుందరి యిట్లు యిక్కడకు దగ్గరనే యున్నది.

వెంక:—ఆబోగము ముండ యింటికి మీరు పోవునుగా?

సత్య:—పోయినదప్రేమి నాభక్తికొఱకుఁగదా!

(శివశంకరుఁడు పడియుండును.)

శివ:—నాచిత్తిమిప్పు డతినిర్మలముగ నున్నది. నేనిప్పుడు ధృివమండలమునుగూడ దాటిపోయినట్లున్నాను. అరుగో! సప్తిఋషులును నన్నుఁజూచి శైల్పముగములు వేయుచున్నారు.

వెంక:—(సత్యవతినిఁజూచి) అమ్మా! బాబుగారిమాటలవలె నున్నవి.

సత్య:—నేనును నదియే చూచుచున్నాను.

శివ:—ఎవరువారు చోరులాయేమి. ఈ శివశంకరుడు చోరులకును  
గోరులకును భీతిల్లువాడు కాదు. రండు నేనిప్పుడు సహస్రమద  
గజ సత్పుడనై యున్నాను.

సత్య:—వెంకటలక్ష్మీ ! నాధుడే సందియములేదు. అక్కటా ఈతఁ  
డిప్పుడున్న స్థితికేమని వగతును ? (ఇంచుక యూరకుండి)  
ఇచ్చట విచారించుచు నుండనేల నెమ్మదిగా నీయనను గృహం  
బునకుఁ దోడ్కొని పోవుదము. (శివశంకరుని సమీపించి)  
నాథా !

శివ:—సుందరియో యేమి ?

వెంక:—బాబూ ! ఇట్లుంటిరేమి ! ఎవ్వరైనఁ జూచిన నవ్వరా ?  
ఇంటికిరండు.

సత్య:—

మ. అకటా ! ఏమనిచింతలొందుచును నా • ధా మద్యమున దా'వి భ  
ప్తికిదూరంబయి వెట్టివానివలె నీ • వీధిబడంగొంచి జం  
కక నింపింపదె సజ్జనప్రకర మిం • కంజాగు సేయంగ నే  
టికి రారమ్మ గృహంబుజేరగను బా • ధివంగ నేలా ననన్.

నేను బ్రదికియున్నంతవఱకును మీరీ సురాపానము మానరు.  
మీరు సంపూర్తిగ నిందపాలుగాక మునుపే నేను మరణమందుట  
మంచిది.

వెంక:—అమ్మా ! మీరీసమయమున నేమియు మాటలాడకును. (శివ  
శంకరునిజూచి) బాబూ-కెండి (చేయబట్టుకొని లేవదీయును)

శివ:—నన్నెక్కడికి దీసికొనిపోవుదురు?

వెంక:—కాబూ! కేకలువేయకరండి. అమ్మా! మీరాప్రక్కనుండుడు.

(శివశంకరుని గృహమునకుఁ దీసికొనిపోవుదురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము ప్రవేశము విచారముతో  
శివశంకరుఁడు.]

శివ:—(తనలో)

తే. గీ. కలధనంబెల్ల సవ్వార • కామినికిని  
హితులకు; మధుపానమునకు • నించుకైక  
వెనుకముందులు జూడక • నెచ్చఁబెట్టి  
నాడ; నింకేమి గావించు • వాడ నిపుడు.

చేతధనంబున్నంతవఱకుఁ బూర్తిగఖర్చు పెట్టితిని. ఇప్పుడొక్క  
కాసైసఁజేరిలేదు అవసరమువచ్చినప్పు డొక్కకాసైసను గానిపించదు.  
ఇప్పుడవసరమునకై యెవ్వరినడుగుదును.

సీ. “బాంబిపాపు” నకును • బాకీవిఁ దీర్చంగ  
నడ్డెనచ్చెదు కొట్టు • నమ్మినాడ  
యేలూరు ధనకాంత • యేతెంచినంతనే  
పాలమట్టు ద్రవ్యంబు • బోసినాడ  
పిలువంగ స్నేహితుల్ • వీలుగాదనకేగి  
ద్యూతమందున విత్త • మోడినాడ  
నిమిషంబు నెడబాయ • నేరక సుందరి  
కంతో ధనంబును • నిచ్చినాడ

తే. గీ. నిన్నెనమ్మితి మన్న స్నే • హితులకెల్ల  
వలయు ధనమిచ్చి మోదంబు • గొలిపినాడ

చివట కొక రూకయైనను • కేరలేక  
వగవుబొందుచు నీతి • మిగిలినాడ.

అవసరమువచ్చినప్పుడు నాయొద్ద సొమ్ములేకపోయినప్పు డేదైన విక్రియించియెవ యవసరము గడుపుకొంటినిగాని, యెన్నఁడును నోరుల నడిగి యెఱుంగను. ఏదీయైన విక్రియించుదమన్నను నేమియునులేదు. గృహము నా భార్య పేరనుండుటంతేసి దానిని విక్రియించుటకుగాని, తాకట్టుబెట్టుటకుగాని నాకు స్వాతంత్ర్యములేదు. ఎవరెగ్గిరికైనఁబోయి ఋణముడుగుదమన్నచో, నే నాస్తిసంతయువిక్రియించిన సంగతి యందఱును నెఱింగియుండుటయేగాక, యెన్నఁడును నప్పు నడిగి యెఱుంగని నేనిప్పుడడిగితినేని వారనుమాన మందుకును. అక్కటా! ఏమియును దోచకున్నది. రేపు సుందరియింట జరుగనున్న బంధువుల విందుకై సొమ్ముచ్చెదనని పలికితిని. దాని నెల్లీయఁగలను. నేటి దినమున మధ్య పానమునకుఁగూడ డబ్బులేకున్నది కదా!

తే. గీ. వెలవెలందియింటను రేపు • విందుకొరకు  
వలయుద్రోవ్యంబునీకున్న • భంగమగును  
గాదెకార్యంబు; దానిపై • గణకత్తి  
కాగ్రహంబుజనియించు నా • యందునకట.

చదువుకొన్నది యగుటచే సుందరి సరసురాలు. నాయం దతి గౌరవము, మోహము, ననురాగము గలిగియుండుటయే గాక, యెన్నఁడును గట్టిగా నోరువిప్పి యిదికావలయు నది కావలయునని యడిగి యెఱుంగదు. నేను దీని గృహమున నడుగుబెట్టకపూర్వము, దీని ప్రవర్తన యెట్లుండెనో తెలియదుగాని, నేను వచ్చిన పిదప, నితరపురుషులను గన్నెత్తియైనఁ జూడకుండెను. మాయ మర్చము లెఱుంగని

ముద్దరాలు. వేశ్యలలో నిట్టి సద్గుణములు కలదాని నెందును జూచి యెఱుంగను. అట్టిదాని కోరికల దీర్చకయుండుట నాశాంతయుఁ జెన్న తనము కదా. (ఇంచుక యూరకుండి) ఏవిధముగనైన నేడు నాత్యాగు డునకును, సుందరి కొఱకును గొంతెత్తము సమకూర్చవలయును. (అలోచించి) సరే! అలోచించుచు నిట్లుగూఢ్పండినందువలన బ్రయోజనము లేదు. నాకిష్టమొక చక్కని యుపాయము తోచినది. ఆయుపాయము సాగేనేని యిప్పటి యవసరములేరును. (ఎదుటఁజూచి) అదిగో! నాభార్య వచ్చుచున్నది. ఈమెయొద్ద నాత్యంతమును బ్రయోగింప వలయును.

[సత్యవతి—ప్రవేశము.]

సత్య:—(తనలో) ఏమి కారణమోగాని నేకు నాథుఁడు గృహము నందే యున్నవాఁడు. (వడికించి) దీర్ఘలోచన తత్పరత యీతని మొగంబునఁ గన్పట్టుచున్నది. (నమిపించి) మనోహరా ! అనుదినంబును నుండు సంతోషము మీ మొగంబున నేకు గానిపించక యుండుటయేగాక, యెందులకో విచారించు చున్నట్లున్నారు. ఈ సేవకురాలందులకుఁ గారణం బెఱుంగ నగునే?

శివ:—(తనలో) నాయద్యోగమున నెమ్మదిగాఁ బ్రవేశించెదగాక. (ప్రకాశముగా) రిమణీ ! నను వట్టి నిర్భాగ్యుడను.

మ. మదిరాక్షీఘనసాధ్యులైన నిను సం • భావించుచున్ జూడకే  
మదిరాపానమునన్ మెలంగి వెల భా • మారత్నముండేరి, దు  
ర్బదమీకన్నుల గప్ప స్నేహితులఁ తే • రుదీసి నేడిట్లు గ  
ప్రదళంబొందితి ద్రవ్యమంతయును, వె • చ్చుంజెట్టి నిర్భాగ్యతన్.

నాకు సురాపాన మలవడకపూర్వము నీమేమి సౌఖ్యమందితివో కాని, తరువాత, నేటివఱకును నీవు నావలన సౌఖ్యమే యెఱుంగవు. సాధ్యవగుటంజేసి, నేను సురాపానము నేయించుచున్నను, వేశ్యా ప్రియుండనై యుండినను సైరించి నానేవఁ జేయుచుంటివి. తరుణి! నీ ఋణము నేనన్నిజన్మములకైనను దీర్చజాలను. కాని నేను నీయెడల జేసిన యశ్చత్యంబులను మఱచి నన్ను మార్చియు మఱచిపోవలదు.

సత్య:—నాథా! మీరిట్లు బలుకుటకుఁ గారణ మూహింపఁజాలక యున్నాను. ఆవిషయమై మీఁకప్పుడేల చింతలుగ వలయును.

శివ:—సర్వమునునైన పిదప చింతగాక మఱిమున్నది. ఇంకనాకు బ్రతుకునందే రోతపుట్టినది.

చ. పలికిరివిప్రునాకుఁ బలు \* భంగులఁ ద్రొంగుడు మానుమంచు నీ  
పలుకులు విశ్వసంపక వి \* పద్దశబొందితి నేమిసేతు నీ  
పలుకులు సత్యమయ్యెఁ గుల \* భామనునిన్ను సెరాదరించి; యా  
వెలదిని సుందరిన్ మఱి \* విత్తమునంతయు వెచ్చజ్జేతిన్.

సత్య:—(తనలో) ఇప్పటి కీతఁడు పశ్చాత్తాపమునందినాడు భగవంతుఁ డీతనికి నేతీనుండి మంచి బుద్ధినిఁ బ్రసాదించుగాక (ప్రకాశముగా) ప్రాశస్త్యరా! గతించినదాని కిప్పుడు విచారించి నందువలన బ్రయోజనమేమి యున్నది. ముందు కర్తవ్యమును జూడుము.

శివ:—కర్తవ్యమేమున్నది. ఇంక నెమ్మదిగా నేనీ ప్రపంచమునుంకి దాటి పోవుమార్గమును జూచుకొనుటయే కర్తవ్యము.

సత్య:—అక్కటా! ఎంతమాట చెప్పితిరి. ఈ దీసురాలు యట్టివి చూడగలదా? అయినను మీఁకప్పుడంత యపవధ్యయేలవచ్చెను?

శివ:—రమణీ! నమస్తమెఱింగిన వాడనయ్య కులధర్మమును మఱచి  
మద్యమునుద్రావుచు వెలకాంతకుఁ జిక్కి నకల సంపదలను  
గోలుపోయితిని నిందయా వచ్చెను. ఇంక నేను జగంబునఁ దల  
యెత్తి యెట్లు మెలంగగలను.

సత్య:—నాథా !

చ. జరిగినదానికీగతి వి ♦ చారముజెందిన లాభమేమి; సుం  
దరికిపి మీరొసంగిన ధ ♦ నంబును మిత్రులుగొన్న ద్రవ్యముల్  
మరలలభించునే యికను ♦ మానసమందున శైర్యమూని యే  
కరణినొవెళ్ళదీయదమా ♦ కాలము కాగలకార్యమద్దియే.

శివ:—ఇప్పుడునాకు వచ్చిన యాపదనుండి వాటిసంగదా కాలమెట్లో  
గడవ నెంచుట.

సత్య:—ప్రాణేశ్వరా! ఉన్నదంతయు నైనపిదప నింకను నాపదయే  
మున్నది ?

శివ:—కన్నుగానక చేసిన ఋణమునలనఁ గలిగిన చిక్కులన్నియు  
వీరినవి; కాని యొకటిమాత్రము నిలిచిపోయినది. అయ్యది నేను  
నేటి సంధ్యాసమయములోపుగ నీయకయుంటినేని, వారు నన్ను  
న్యాయస్థానమునకుఁ గొనిపోవుదురు. దానివలన నేను నిన్ను  
మరలఁజూడగలుగుదునో లేదో యని విచారించుచున్నాను.

సత్య:—అది యేవిషయమైన ఋణమో యెఱుంగవచ్చునా ?

శివ:—దుష్కార్యము లనేకములు చేసిన నేను నీయొద్ద సిగ్గువిడిచి  
యేల చెప్పకుండును ? ఇయ్యది మద్యపాన విషయమై జేసిన  
ఋణమే.



సత్య:—నాథా ! ఇంతవఱకును లోకులు మిమ్ము రహస్యముగ నేమని చెప్పుకొనుచుండిరి. ఇప్పుడు మీరీవిషయమునుగూర్చి న్యాయ స్థానమున కరిగితిరేని, లోకనిదకు మితిలేకయుండును. మీ కష్టమే నా కష్టము. మీ సుఖమే నా సుఖము. మీరు నాయం దింతవరకును నిరాదర భావము వహించియుంటిరాని, నేనె న్నడును మీయందు హేయభావమున నున్నదాననగాను. మిమ్ము సన్మార్గప ర్తనులుగాఁ జేయుమని నిరంతరమును నేనుపర మేశ్వరునిఁ బ్రార్థించుచున్నదాన. భగవంతుడు నాయండును గ్రహించి నేటికి మీకుఁ బశ్చాత్తాపముగలిగించినాడు. ఇక నైనను నాకు మీపాదసేవయొసంగి కృతార్థునిగాలిగఁ జేయుడు. ధనములేకపోయినచో బిచ్చమెత్తికొనినైన సుఖముగాఁ జేసి చవచ్చును. మీరు “అప్పులవారి” చే న్యాయస్థానము నకుఁ దీసికొనిపోవఁబడుచుండ నేనుజూచి సహింపఁజాలను. ఆయుణ మొల్తిమెంత ?

శివ:—ఎంతయైన నేమి ? ఇప్పుడేమిచేయగలము ?

సత్య:—క ర్తవ్యమూహితము. సెలవిండు.

శివ:—నాలుగువందల రూప్యములు.

సత్య:—అయినదానిలో నిదియొకటి మీకంటెనాకుఁ గావలసినదేము న్నది ? మనోహరా ! ఈయుణముతీర్గులకు నాయొద్దనున్న కంటె యు, నొడ్డాణమునుదప్ప మఱేమియులేవు. మీరుచెప్పిన మొత్తి మున కివి సరిపోవును.

శివ:—(తనలో) నాచిత్తిమునకీప్పుడు ధైర్యముకలిగినది. (ప్రకాశము గా) నాదేమిటి ! సిగ్గులేక నేనుజేసిన యుక్యత్యములు చాలవా ? నీవస్తువులుగూడ విక్రయించవలయునా ? చాలుఁ జాలు.

సత్య:—నాథా! మీరు సందియమందవలదు. మీయిక్కట్లతప్పటయే నాకుఁ గావలసినది. (వస్తువులదీసియిచ్చును.)

శివ:—హా! రమణ! నే నెట్టి దారుణకృత్యము నేయుచుంటిని.

తే గీ. విత్త మంతయుఁ బోయినన్ ♦ జిత్త మందు  
చింతనందంగలేదంత ♦ చిగురుబోడి  
భవ్యభవదీయ గళమున ♦ వస్తువులను  
గైకొనిన యందులకుఁ జింతఁ ♦ గాంచుచుంటి.

కానిమ్ము భగవంతుఁడింటితోచైన మనకుసౌఖ్యము నిచ్చగాక!

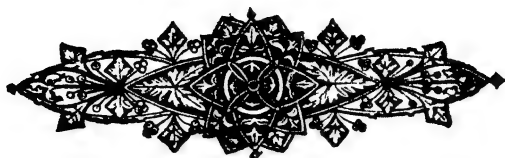
సత్య:—మీరు విచారించక సత్వరముగ వీనిని విక్రియించి బాకీ నుండి విముక్తులుగండు.

శివ:—(తనలో) వీనిని విక్రియించి యిందు కొంత సొమ్మును నుండరి కిచ్చి మిగిలినది నామద్యపానమున కుంచుకొందుగాక తరువాత సంగతి జూచుకొందము. (నిష్క్రమించును.)

సత్య:—ఇప్పటికి నేను భన్యరాలనయితిని. పరమేశ్వరుఁడు నాయందు గరుణించినాను. ఈవస్తువులు పోయినను నాకుఁ జింతలేదు. నాథుని యాపద తప్పటయే నాకుఁ గావలసినది. నాథుఁడు మద్యపానమునకుఁ జేయించుకొన్న సువర్ణపాత్రను నేను దాచి తినన్న సంగతి యాతనికిఁ దెలియనేలేదు. కాలక్రమమున నీ విషయమై యాతనికిఁ దెలిపి యొసంగదఁగాక!

(నిష్క్రమించును.)

ఇది తృతీయాంకము.



## సవర్ణపాత్ర.



చతుర్థాంకము.

రంగము:—[సుందరిగృహము—ప్రేక్షకము—మనోరమ]

మనో:—(తనలో) రవ్యతసేపయినా కూనాడానికి తీరుబాటులేకుండా వుండి. అస్తమానం ముసల్దాన్ని నల్లముందుకని వోసారి, పొగ సుట్టలకని వోసారి, కూరలకని వోసారి తిరగలేక సచ్చిపోతూ వుండానా. సచ్చిపోవడానికన్నా తీరుబడిలేదు.

(పోలిశెట్టి—ప్రేక్షకము.)

పోలి:—(మనోరమను చూచి) ఈవాళమనోరమ పూర్తిగా ముస్తాబయిందే!

మనో:—ఓహూ! బావయ్యగా రొచ్చారూ! ఈ ముస్తాబుచూసే నా నన్నకిరిపిస్తున్నారు. మీకుమల్లే మాకుమంచి గుడ్డలు యేలావస్తాయి. సావుకారు గారు యిన్నాల్లనుంచి వత్తారన్న మాటగాని కనిపెట్టుకొని వున్నదని ఒక కోకయినాకొని పెట్టడంలేదు. మనోరమా అని పనొచ్చినప్పుడమాత్రం పిలుస్తాను.

పోలి:—నువ్వు మా సెడ్డదానవు. నీకు కోరికేవి తక్కువ. శివశంక  
రంగా రియ్యడం లేదా యేవిటి.

మనో:—ఆరునజోలి మీ కెదురు. మిమ్మల్ని అడిగినాను. మీ  
దయ.

పోలి:—ఇంతేకదా ! (ఇరుకయూరకుండి) సుందరియేది. ఒకసారి  
పిలుపు. మళ్ళీ నేను తొందరగా వెళ్ళాలి.

మనో:—మీ సేతులో పొట్లం యేవిటి.

పోలి:—నువ్వు సుందరిని పిలుద్దా.

మనో:—(ఇరుక నడచి) సుందరివక్కయ్యో ! బొర్ర బావయ్యగా  
కొచ్చాను.

సుంద:—(ప్రవేశించి) ఏమిటా పిలుపు.

పోలి:—దానికి నా బొట్టచూస్తే వేళాకోళంగా వుంది. ఈమారంబొట్ట  
వుండబట్టి అన్నపస్త్రాల్నికు లోపంలేకుండా వుంది. లేకపోతే  
పుయ్యారు పంతులుమోస్తరుగా శంకరగిరిమన్యా లట్ట  
వలసిందే.

సుంద:—నెన్నోది. దానితో నేమిటండి.

పోలి:—అబ్బే ! నేను హాస్యానికన్నాను. దానిమాటలకేమి. ఇదిగో !  
పుచ్చుకో. (ఒక పొట్లము నిచ్చును)

సుంద:—సెట్టిగారూ ? ఇదియేమి ?

పోలి:—నిన్న చెప్పలేదా ! ఈవార మాబుల్లోడికి అన్నం ముట్టిం  
చాము. ఏమిటో యింట్లోచేసిన కాస్త పులిహోర, అరిసెలు.  
నీకోసం తెచ్చాను.

సుంద:—నామీద మీకు ఎంత దయ.

మనో.—పెద్దమ్మ పిలుస్తున్నట్లుంది. (నిమ్మ)మించును.)

పోలి.—మీ సూర్యనారాయణ ఈదారిని వచ్చాడు. ఇక్కడికి వచ్చాడా యేమిటి?

సుంద.—ఆయన యిక్కడ కెందులకు వచ్చాడు.

పోలి.—ఆయన్ని నువ్వీచ్చేసి సప్పటినుంచి దిగాలండిపోయినాడు. ఏమోస్తరుగానైనా యెవ్వరైనా అప్పిస్తాకేమో అని తనిగుతున్నాడు.

సుంద.—మీ దగ్గర కేమయినా యుగామునకు వచ్చినాడా.

పోలి.—వస్తేమాత్రము నేను యిస్తానా పోయితి అయినాగా కానా లనిన్నీ రెండువందల రూపాయలిస్తే. అయిదువందల రూపాయలకు నోటు వాస్తాననిన్నీ చెప్పినాడు ఇకముందు నేను యీలాటివ్యాపారం సుబ్బారావుతో చెప్పకొని రెండుచేసుకొని బావుకొన్నాను. ఆసుబ్బారావు యీలాగే తాగుడుకోరి, వారిదగ్గర వీరిదగ్గర సామ్యతెచ్చి తిరుగు దమ్మింటేనే నలుగురిమొగాలు చూడడానికి గూడ స్నేహముగా కనబడుతాడు. వ్యాజ్యానికి వెళ్లటప్పటికి, తాగించి యీలాటివోళ్లు రాయించారని డబ్బిచ్చినవాళ్ళకే మొప్పించబడ్డది.

సుంద.—నాకీగోలం తాయెందుకు?

పోలి.—శిశుశంకరుడి వ్యాపారముగూడా సన్నగించినట్టండే.

సుంద.—నాకీసంగతులన్నియు నెట్లుదెలియును. ఏదియెట్లున్నను మీకు నామీద పరిపూర్ణ కృపయున్నది బాలును నాకును సరిసరిజూచిన ససహ్యముజనించినది. మీమీదగన్న మోహముచేత నాయనకు స్వస్థివాక్యముచెప్పటకు దలంచుచుంటినిగాని, మా

యమ్మ పోరాటముచే నట్టిది చెప్పలేక యూరకుంటిని. నాజన్మ  
యశ్శునివలకు మిన్నెడబాయను. మీరుగూడ నాయందట్లే  
నిష్కలహృదయముతో మెలంగవలయును.

పోలి:—(తనలో) దీనికి నాయందు నిజమైనమోహమువున్నది. లేక  
పోయిన నిష్కలముకదు. కాకపోలేమేమిటి! ఎంతకామృతమైనా  
కోనటిచ్చినట్లయ్యగలడా యేమిటి.

హాకో:—(ప్రవేశించి) సుందరవక్తయోయ్. చివచంకరుడుగారొత్తు  
న్నాడు.

పోలి:—కొంచముసిగిచే. ఇతడునన్ను చూచాడంటే బజారులో  
టనుటమా వేస్తాను.

సుంద:—మీరీతియమనందనలదు. నేను బాకీవుండుటచే నడుగుట  
మివచ్చెనని చెప్పుదును.

(తనకెంతయును ప్రవేశించును.)

శివ:—(పోలినిచూచి) ఏమిది! పోలికెట్టి రుచ్చటనుం  
చెన. ౨ ఈతడు సుందరికై భ్రాంతిచే వచ్చియుండెనాయేమి?

సీ. భూసురాలింగన • ముసలనోతి జనియించి

బొమ్మలై జన్మించు • పోయెనేమొ

మృదువైన మేనత్త • వదిలొసి తామర

పైన మిగుల కోర్కె • బరగనేమొ

మమరభాషాముత్త • మనసు విసిగికిప్పు

మాయులపై గాంతి • యలరెనేమొ

మనుగంధాది గ్ర • న్యంబు లనహ్యమై

నీకున్నై భ్రాంతి • బారెనేమొ

తే. గీ. వివిధఫలహారముల్ గడు • వెగటుదోచి

సెనగగుడ్డిళ్ళపైఁ బ్రీతి • యొదనెనేము

కాసులు మొహరీలపయిన • నీసుగలుగ

పిచ్చిగొలరెపై బ్రేమ • వెలసెనేము.

కాకున్న నీపోలికెట్టి యియ్యెడకు గాబనియేమి? సుందరికడ  
యమై వాటివీరిచే వినుచున్న మాటలంబట్టి నాచింతి మొక్కింత యను  
మానముగ నేయున్నది. (ఇందుకే ముంగిసెకు నడచును.)

సుంద:—(లేచి పోలికెట్టినిజూచి) కెట్టిగానూ! ఏమీ ప్రతిదినమునూ  
మాయుంటిచుట్టును దిరగ నవనరములేరు డబ్బులొదిలవెంటనే  
నేనేపంపుదును.

పోలి:—అబ్బో! ఇది మహాతమా సామర్థ్యము ఈ బాంబాస్టాకి అను  
మానం తగలకుండా యిట్లాంటిది. ఇది దీనికితగినట్లు నేనుకూడా  
జవాబు చెప్పాలి (ప్రకాశముగా) ఈ మోస్తరుగా మేల్చి  
సార్లో చెప్పడమయినది. ఏలాథం ఇట్లాగ మిత్ర మేమేమివర్త  
కం చేస్తాము. (చివ్విరించును.)

శివ:—(సుందరిని జూచి) సుందరి! ఈతని గోలయేమి?

సుంద:—ఏమి చెప్పుదును? శివుడు చచ్చినను నమస్కరణ వాసన పోవ  
లేదనునట్లయినది. సూర్యనారాయణగారు మాకు గావల  
సిన సామగ్రి వీరికొట్టునట్ల తెచ్చుచుండుటవాడుక. మనోరమ  
వెళ్ళి కావలసినవస్తువులు తెచ్చుచుండుటంజేసి తన లెఖల  
యందు నాపేరు వ్రాసినాడు.

శివ:—ఇదియూ యీతని కాకకుండా గారణము (ఇందుకయూరకుండి)  
ఒక వేళ పోలికెట్టికిగూడ సుందరిపై భావంతిదనిచెనేమో యని  
తలంచితిని.

సుంద:—(తనలో) ఈతడను మానమందెనా యేమి, అయిన నేమి ?  
 ఈతనిస్థితిగూడ మాటినది. (ప్రకాశముగా) ఇన్నిదినముల  
 నుండియు నాచిత్తవృత్తి నొక్కింతయు మీరెఱుంగలేక పోతిరి  
 కదా ! మిమ్ములనే నమ్మియున్న నన్నీతిఁ బలుకజెల్లునా ?  
 చాలుఁ జాలు నాపై మీక్రిష్టము లేదేని వచింపుఁడు అంతియే  
 గాని యిట్టి నిష్ఠూరవాక్యము లాడవలదు.

సీ. నలకుమున్నగు రూఁకెల నొసంగెదనన్న  
 సుబ్బరావును గంటఁ జూడకుండ  
 కోరిన కనకంబుఁ గుఱిపింతు నన్నట్టి  
 కీర్తిరావునుఁ జేర్చుకుండ  
 నీకొక్క సౌధంబుఁ నిర్మించియిచ్చెద  
 నను భాగ్యవంతులఁ నరయకుండ  
 నొకనాటి పొందుకేఁ యొప్పుగా గాసుల  
 నిచ్చెదరునువారిఁ నెంచకుండ

తే. సీ. మిమ్మునమ్మిన యందుకుఁ నెమ్మనమున  
 సందియంబుది నార్జిల్లుఁ నరస చరిత  
 గాక యుండిన నిజముగాఁ గణికవర్తి  
 సంబరయశక్తిహృదం నయాఁ నలువయైన.

మాతల్లి నన్నెన్ని చివాట్లు జెట్టుచుండినను మీయందు మీ  
 హము విడువలేక యుండిన కారణమున మీరిట్లునుమాన మందితిరి.  
 మీరాపోలిజెట్టినిజాచి యనుమానమందినందులకు నవ్వవచ్చుచున్నది.

శివ:—నేను హాస్యమున కన్న పలుకులకింత యాగ్రహము బూనెద  
 వేల ? (ఇంచుక యూరకుండి) మీరెల్లి నిన్నుఁ జివాట్లుపెట్టు



చుండెనని పలికితిని. నేను మీ విషయమునఁ చేసినలోప మేమున్నది. ఏనిముషమున నేది కోరిన నది నాశక్తివంచన లేకుండఁ దెచ్చియిచ్చుచునే యుంటిని. మొన్నమీయింట జరిగిన కార్యమున కాసమయమున నాయొద్ద సామృతకపోవుట చేతనే కదా నా భార్య కంటెయు నొడ్డఁగమును. విక్రియించి నీ కిచ్చితిని.

సుందః—మీరు లోపముజేసినది నేను జెప్పియుంటినా ?

(తె ర లో)

అమ్మాయీ ! ఆవిషయము వారితోఁ జెప్పము. లేకపోయిన నెన్నాళ్ళని యీ బాధతోఁ దీసికొనుచుందును ?

శివః—అదియేమి ?

సుందః—ఇంటిలో నవళ్ళ యేమనిచెప్పుదును. మాయమ్మకున్న యబ్బసపుదగ్గు నిమిత్తమై మైమ్మఁడు నూరురూపాయ లడిగి నాడట. దానిఁగూర్చి మీకుఁ దెలుపునుని చెప్పినది. కావున దయయుంచి యిదికూడ నానుకూలము జేయుఁడు.

శివః—(తనలో) ఇంతతోందరలో నీసామ్రెట్లు వచ్చును. (ప్రకాశముగా) రమ్మో ! నిశ్చయముగా మీకీసామ్మ అనసరమైయుండి యుండవచ్చును. కాని నాలుగురోజుల క్రిందనే నీకు మూడు వందల రూప్యంబు లిచ్చితిని. కావున, నిప్పుడే మరల నెచ్చట యింతసామ్మ లభ్యమగును.

సీ. అడిగినంతనెమోద ♦ మందుచు వలసిన,

సద్వస్తువుల్ నీకొ ♦ సంగలేదె

చీరెసారెలకునై ♦ చేరికోరంగ బాల

మమ్మి ద్రవ్యంబు నీ ♦ యంగలేదె

కట్టుకాసులపేరు ♦ కై పట్టుబట్టగ

గోరినవిత్తింబు ♦ గూర్పలేదె

వ్రతములన్నమఱి దై ♦ వంబులన్నను

ఋణ మైనఁజేసి ధనమీ ♦ యంగలేదె

తే. గీ. యింతియేటికి మొన్ననా ♦ కాంతవాల్చు

నగలగూడను దెగనమ్మి ♦ మగువమిన్న

విందుకనికోరి నీకు నా ♦ నందమెనగ

నీయలేదె మరిలవిప్పు ♦ డెట్టులింత

సొమ్ము సమకూర్చగల్గుదు ♦ సుందరాంగి.

నే నిట్లంటినని నీవు కినుక బొందవలదు.

సుంద:—(తనలో) ఇంక నీతనివలన నొకక్కాసైన వచ్చుమార్గములేదు.

నెమ్మదిగా మాయమ్మ చెప్పినట్లు చేయవలయును. నేను చెప్ప

టకంటె మాయమ్మచేతనే యాతనికి స్వస్తివాక్యము జెప్పించిన

జాగుండును. (ప్రకాశముగా) శాస్త్రిగారూ! వేళిలుమడచి

చెప్పటకు నీలులేకుండ మీరు నన్ను గనిపెట్టిరిని చెప్పట

కావలయు సందియములేదు. కాని యిది యవసరమగుటచే

మిమ్ము నడుగక తప్పదయ్యెను. కావున నాయందు దయయంచి

ప్రాయత్నించఁ గోరెద.

శివ:—శక్తివంచన లేకుండఁ బ్రయత్నించెదను. పోయివచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

పరమారి:—(ప్రవేశించి) అమ్మాయి! శివశంకరుడు చెప్పచున్నమాటలన్నియు వినుచునేయుంటిని. ఇంక నీతనివలన మనకేమియుఁ బ్రయోజనములేదు. నేనితనిని నెమ్మదిగా మానగృహమునూడి యుద్వాసన జేసెదను. రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—(రాజవీధిలో శివశంకరుడు ప్రవేశము)

శివ:—(తనలో) ఆహా! ఈవేశ్యలకెరియిచ్చినను దృష్టిలేమకదా!

మ. తనకున్, గోరినవెల్ల దెచ్చియుండె నీ లండంచు నొక్కొక్కమై నను జిత్తెంబున నెంచకుండనకటా ♦ నన్నెల్లునిండించె ద జ్జనని బ్రేరణజేసి; యీధరను వే ♦ శివున్ దృష్టిబొందింప న వ్వనజాతోద్భవుడైన శిక్తిడగుచున్ ♦ భాసిల్లునేచూడగన్.

మోరా! ఈసుందరి నాయందెంతయో యనురాగమున్నట్లు నీగి చూచు నన్నెంతమోసపుచ్చినది. వేశ్యలవర్తనము సూక్ష్మాత్మిక నేర్ప గినవాడనయ్య, నావెలది మోహపాశమునఁ గట్టబాజి విడిచడ నను ర్థమగుగాక దృవ్యమంతయు ఖర్చు పెట్టితిని. తనలోగమునిమిత్తమై కావ లసిన నూరురూప్యములును దెచ్చి యాయకున్నచో రావలదను నభి ప్రాయము వృద్ధవేశ్య తివశాశ్వములవలన స్పష్టపడెను. ఇంద్రులకు సుందరిగూడ యామోదించినట్లేయన్నది. ఈసామ్రాజాకీర్ష్యజెట్లు లభ్య మగును? ఏమాయోపాయముచేతనైన భార్యయొద్దనే సంగ్రహింతు మన్న దానిగళమున మంగళసూత్రము దప్ప మఱివీయునులేదు. దాని పేరనున్న గృహముమ్మునునిగాని, తాకట్టు బెట్టుమనిగాని బలవంతపఱచుట సమంజస మయినపనిగాదు. బ్రాంధిపాపున కీయవలయుననిచెప్పి తనయొద్దతీసికొన్న సగలమ్మి దుర్వినియోగముజేసితినిని యామె గ్రహించి మిగులసంతాపమందుచున్నది. (ఏడుటఁజూచి) అదిగో

నామిత్రుడగు రామారావు వచ్చుచున్నాడు. ఈతడునాయవసరము నశేమైన నడ్డుపడునేమో.

(రామారావు—ప్రవేశించును.)

శివ:—(రామారావునుజూచి) ఓహూ ! మిత్రుడా ! నీవెక్కడను గదిపించుటలేదేమి ?

రామా:—శివశంకరా ! కొన్ని గృహకృత్య సంబంధమైన చిక్కుల లోఁ దగుల్కొనియుంటిని అంతకుంటే మతేమియుఁ గారణము లేదు.

శివ:—నేనే నీకిడికెప్పుడు రాదలచుచుంటిని. వెదుగబోయిన తీగయే పదములకుఁ దగిలిస్తల్లు నీవేకనిపించితివి. నీవాక్క సహాయము నాకు నేను సేయక లెప్పుదు.

రామా:—శివశంకరా ! నీకుంటే నాకు మిత్రులెవ్వరు. నీవిషయమై యెట్టి కార్యమైనను చేతనయ్యెనేని ధృఢపక సేయుదును.

శివ:—విశేషమైన పనికాదు. నాకు నూగురూప్యములు కావలయును నీ వయ్యది ఋణముగా నొసంగితివేన మరల త్వరలోనే నీ కందఁజేశెదను. అత్యవసరమగుటచే నీకు శ్రమయ్యాయవలసి వచ్చినది.

రామా:—(అనలో) ఈతని విషయమంతయు నాకుఁ దెలియుచునే యున్నది. ఉన్నదంతయు ఖర్చుపెట్టి యింకను సుందరితో నూగులాడవలయునని యున్నది. మొన్న భార్య వస్తువులను గూడ విక్రయించినాడఁట (ప్రకాశముగ) మిత్రమా ! ఎన్న దును నొరులనడిగి యెఱింగిన వాడవుకావున కొన్ని చిక్కులు నాకుఁగలుగుటంజేసి నాయొద్దనున్న సొమ్మంతయు ఖర్చుచేసితిని.

నీకది యొసంగలేనందుల కెంతయు విచారముగనున్నది. నన్ను సూర్పి మఱియొక విధమున భావింపక మన్నింపుము.

శివ:—(తనలో) ఈ కాలమున నీ మిత్రులందఱును ద్రవ్యమున్నంత వఱకును జేరువారే తనకు వలసినవ్వడెల్ల గావలసిన సొమ్ము చ్చితిననియైన భావించి కృతజ్ఞతఁజూపక యీతఁడిట్లు జెప్పినాడు. ఛీ ! విశ్వాసశూన్యులగు నీమిత్రులందఱి కన్నమిన్న గానకయిచ్చవచ్చినట్లు ధనవ్యయము జేసినందులకు నన్ను నేనే నింజించుకొన వలయును (ప్రకాశముగా) రామారాయా నీవిట్లుజెప్పదువని నేను మొదటనే తలంచితిని. కానిమ్ము ఆ పథలెప్పుడును గాచురము సేయవు.

రామా:—నీవు కినుక బొందకుము నాస్థితియట్లున్నది. (ఇంచుకయూరకుండి) నే బోయివచ్చెదను.

శివ:—(తనలో) సుందరివిషయ మెట్లున్నను నేకు నా సురాపానమున కే డట్లుకానిపించుటలేదు. కానిమ్ము నెమ్మదిగా గృహమున కేగి యావిషయమై యేదియైన మార్గమునరయ వలయును.

(నిష్క్రమించును.)

ఇది చతుర్థాంకము.



## సు వ ర్ణ పా త్ర .



ప ం చ మా ం క ము .

రంగమ:- (శివశంకరుని గృహమునందు గదిలో పర్యవేశము  
శివశంకరుడు.)

శివ:—(తనలో) ఔహా ! నాస్థి యెట్లుమాటినది ? ఇట్లుగునని కల  
నైనఁ దలఁచి యుంటినే ? సంపద చంచలమనుమాట సత్య  
మయ్యెను. కాకున్నచో ననఁరలంబును మహాభాగ్యంబుతో  
బహువిధ సౌఖ్యములనందుచుఁ జెలంగిన నేను నేటి కెట్టిగతి  
నందితిని ? ఎన్నడును నొక్క యరకాసయిన యాచించి  
యెఱుంగని నేను నామిత్రు లందరియొద్దకును బోయి యీసమ  
యమున కొంతద్రవ్యమును గూర్చి వారి సహాయ మపేక్షించి  
తిని. ఒక్కరును నాకు దొడ్పడరైరి. విశ్వాసశూన్యులగు  
వారితో మైత్రిపాటించి నేను మోసపోయితిని.

తే. గీ. ఇంతగతిగల్గిననుగాని ♦ స్వాంతమింత

యైనది గణికపై విముఖత్వ ♦ మందకుండె

నేమిసేయుదు నింకనే ♦ నట్లుదాని

జేరుచును దీనికి మంచి ♦ చారిత్రేది ?

ఎంత వ్రోయున్నించినను ద్రవ్య మెచ్చటను లభ్యముకాలేదు. నే ననుదినమును మధుపానము సేయువేళ గూడ సమీపించినది. ముందు దీనివిషయమై యాలోచించ వలయును. (ఆలోచించి) ఇంక దీర్ఘాలోచనము సేయుచుఁ గూరుచున్నందు వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. (ఎదుటఁ జూచి) అదిగో ! నాభార్య వస్త్రములపెట్టె తెఱచి యున్నది. ప్రస్తుత మిందుండు తాని విలువగల చీరల గొనిపోయి, సారాదుకాణమువద్ద కుదువంజెట్టి నాయక్కఱఁ గీర్చికొందు గాక.

(ఇటునటఁ జూచుచు నెప్పుడిగా పెట్టెయొద్దఁబఁబోయి తెఱచి)

ఇదిగో ! ఇయ్యది నేను వారణాసీ పురమునుండి తెప్పించిన చీర. దీనివిలువ డెబ్బదియైదు రూపాయలు. పదిరూపాయలైన నాకు రాకుండునా ? ఇది దక్కినది చీర. దీనిని సుందరికీచ్చెద. ఇంక నాల సించితినని, దొడ్డిలోఁ బనిజేసికొనుచున్న నాభార్యవచ్చును. (చేర లను దీసికొని పెట్టె మూతవేయుట మఱచి నిష్క్రమించును)

పత్య:—(ప్రవేశించి) మూడు నాలుగు దినంబులనండి, నాథుఁడనిష యముననో దీర్ఘాలోచన సేయుచు బెరిగిగొని యున్నాడు. (ఆలోచించి) కారణ మేముండును ? ధనము లేకపోవుటయే విచారము. (పరికించి) ఏమిది ! ఇంతకుమున్ను ప్రాణేశ్వరుఁ డిచ్చటనే యుండెనే ? చెప్పకుండ నరిగినేమి ? (పెట్టెనఁజూచి) ఈపెట్టె నవ్వరు దెఱచిరి. (సమీపించి) దీనిమూత తీసియు న్నది (పరికించి) ఇందు చీరలుండవలెనే ! గదిలోని కన్య లెవ్వరు వచ్చియుండురు ? (ఆలోచించి) ఇది యన్యలుచేసిన పనికాదు. అక్కటా ! నానాథుని చిత్తము తుదకిట్టి దుష్కృ

త్యముల సేయుటకు బాల్పడినది? ప్రాణేశ్వరున కవసరము వచ్చెనని తలంచి నావస్తువుల నొసంగి, సత్ప్రవర్తనయందు దన చిత్తమును ముఱలించు కొనునని తలంపగాఁ నావస్తువుల విక్రయించి యాధనమును దుర్వినియోగము జేసెను. జన్మ నున్నంతవఱకును వేశ్యా సురాపాన పిశాచంబు లీతనిని వదలు నట్లు గానిపించదు. ఇంక నే నేమిసేయుదును? ఈసురాపాన మొందజీ కొంపలార్పినది? ఎందఱిని దుర్బలులంజేసి ప్రాణ ములు దీసినది? ఎందఱి గౌరవంబును బోగొట్టినది. ఈసురా పానపిశాచ మీ భారతెవ్వమును నెప్పుడు విడిచిపోవునోకదా! ఓ సంఘ సంస్కరిగాఁభిలాషులారా! మీ రేమిసేయుచున్నాను. మద్యపానమేల నిషేధింపదు. ఈవిషయమై పట్టుదలఁ బూని పనిజేసి భారతెవ్వమును నుద్దోపుదు. సురాపానముతోఁబాటు వేశ్యల ముప్పవృత్తిఁ గూడ మానిపించి, వారికి నద్వోధగావించి సామరింపబుగఁజేసి పుణ్యము గట్టికొనుదు. పవిత్రమైన యీ భారతెవ్వమున కీ మద్యము వలనను, వేశ్యల వలననే కళం కము వచ్చుచున్నది. మాన్య దేశోద్ధాకులగు మీరీ విషయం బులయందు గంకిణమాలధరించి పనిసేయుదు. (ఇంచుక యూర కుండి) విలువగల చీరలను నాధుఁడు గొనిపోయినందులకు జింత లేదు; కాని యట్టి మహాభాగ్యముతో దులదూగిన యీత డీవస్త్రములను మధువానార్థమై వినియోగపఱచుట లోకులు జూచెదరేమో యని చింతించుచుంటిని.

(ముకుందశాస్త్రి—ప్రవేశము.)

మ కుం—(తనలో) అక్కటా! నామిత్రుడగు శివశంకరున కెట్టిసితి వచ్చినది? ఈమూట వినినచో సాధ్వియగు నీవత్యవతి యెంత



చింతించునో కదా ! ఇప్పుడు నేనీవార్త యీమెకుఁ జెప్పక పోయినను నింక కొంతసేపటికైనను చెలియక మానదు. కావున నీమెకుఁజెప్పి, మిత్రునిపై నారోపింపఁబడిన యీనింద బోగొట్టి కారాగృహ విముక్తుడగుటకు బ్రయత్నించెద గాక. (ప్రకాశముగా) అమ్మా ! సత్యవతి !

సత్య:—సాదర సమానులగు ముకుంద శాస్త్రిగారా ! దయసేయఁడు

ముకు:—అమ్మా ! నీవునాకు నోదరిసమానవు. శివశంకరుఁడు నా కత్యంత సఖుఁడు. నేనెప్పుడును నాశిష్యశ్రేయమును గోరుచుం దును. నేనాతని కనేక పాఠాలు సమపదేశమును జేసితిని; గాని నావచనముల వలన వినియోగము లేక పోయెను. (ఇచ్చుకొని యూ రకుండి) జరిగినదానిగూర్చి యిప్పుడు నెలపోసినామివలన లాభ ములేదుగాని, ప్రస్తుతమాతనికి సంధించిన యిక్కట్టునుగూర్చి విచారించవలయును.

సత్య(ఆతురతతో) అన్నగారూ ! అదియేమి ? ఇంతకుముందే నా మనోహరుడు గృహమునుండి వెళ్ళెను.

శివ:—అమ్మా ! దైవము శివశంకరునియొడల యిందుకపగాల్పభ్రాన్త్య ముపహించినాడు. సుందరియింటికి పోలీసువారువచ్చి, దానింట నున్న సువర్ణపతకము నొండుకైకొని యదియెక్కిడనుండి దానికివచ్చెనని యడిగిరి శివశంకరుఁడొసంగెనని సుందరిచెప్పగా, నాసమయమున నచ్చటనేయున్న శివశంకరునివారు బంధించు కొని కారాగృహమునకుఁ గొనిపోయిరి.

సత్య:—అయ్యో ! ప్రాణేశ్వరా ! ఈకర్మమేమి ? (తనలో) ద్రవ్యమంత యు నీవువెచ్చించినను నేను విచారించలేదు, నానగలను గొని

పోయివిక్రయించి యాసామ్మనుసురాపానమునకును, వేళ్ళకును నొసంగినను చింతిపలేదు. తుదకునేటి దినమున నింటనుండు పట్టుజీలేలు పోయినను నేడ్వలేదు. నాథా! ఈమధువానము నిన్నెట్టి దుకుద్యోగమున బ్రవర్తింపజేసినది. అక్కటా! చార్యవృత్తినిగూడ బ్రవేశించినందులకు నేనేమని చింతింతును? భాగ్యమంతయు నడుగంటినను నీవుసన్మార్గవర్తివైయుండనఁ జూచి సంతోషింపదలంచితిని. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇంక నాగుండను రాయిజేసికొని నిన్నుగూర్చి మతియేవార్తలను వినకపూర్వమే పాణిములఁ బరిత్యజించుట మంచిదిగాదోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) అన్నయ్యా! నాహృదయము పాపాణములునది. ఇంకీ నేమి చేయవలయునో నాకుఁదోచకున్నది. ఈసమయమున నానాథుని సమసరించి ద్రావ్యాపేక్షిచేఁ దిరిగివహింపఁబ్రవర్తును నెఱుపడదు. నానాథునివిషయమై నేనుపడుచున్న కష్టములన్నియు మీరెఱిగియున్నారు. మీరు నానాథుని శ్రేయముగోరినాతిలు. మాయందు వాత్సల్యముంచి నానాథుని రక్షించుట కేదయిన మార్గమున్ననరయుండు. లేనిచో, నేను భగవత్సాన్నిధ్యమున జేరి సుఖించెదను. ఈసమయముననేమైన ద్రావ్యము గావలసినచో నాపేరున్న యాగృహము నమ్మి నాథునివిషయము వినియోగపఱచెదను. అతినిసేవకంటె నాకుఁగావలసినదేమియునులేదు.

3వ:--

మ. గరితా సాధ్యవటంబు నిన్నుఁ బలుకం • గాజెల్లుగాకున్నచో  
నిరలంబున్ మధువానచిత్తుడగుచున్ • విత్తింబు వెచ్చించి మం

దరులంగూడి చరించు భర్తకయి నం ♦ తాపంబు నీభంగి నే  
తరుణీరత్నములొందు నీకలిని స్వాం ♦ తంబందు యోచింపఁగన్.

సాధ్వీమణి! నీసత్ప్రసర్తనయే నిన్ను రక్షించుగాక అమ్మా!  
నీవు విచారించవలదు. నాశక్తిసంతయు వినియోగపఱచి యందలి  
సత్యమరసి మిత్తుండగు శివశంకరుని గారాగృహము క్షిణిగాఁ జేయు  
టకుఁ బ్రయత్నించెదన నీవు ధైర్యమున నుండుము.

పత్య:—అన్నయ్యా! నీవు నాపాలిట వైవంబునవచ్చి యున్నాను.

నీ. శివశంకరుండెట్లు ♦ శేసినాడనునట్టి

యవసంద యాలెని ♦ నందకుండ

ప్రాశేశ్వరుండెట్లు ♦ బంధింపఁబడెనంచు

నంచినేను మృతిని ♦ గాంచకుండ

వాసికీర్తి నమేటి ♦ వంశగడంబూరు చే

రులులేక మన్నున ♦ గలియకుండ

సాటిబంధువులెల్ల ♦ బాటించి యీమాట

బరిహాసమును శేసి ♦ వలలకుండ

తే. గీ. నీదుసఖునిపై వచ్చిన ♦ వారుబాపి

చెఱునుదప్పింప యత్నింపు ♦ శిష్టచరితి

నీకుఁబుణ్యంబు గలుగును ♦ స్వీచ్ఛయముగ

దిక్కులేవట్టి నాకీవె ♦ దిక్కునుమ్మ.

ముకు:—నాదరీ! నీవడలకుము మధ్యాహ్నము నెప్పుదిగా మన  
మిరువురమును గారాగృహము వద్దకుఁబోయి శివశంకరుని  
జాతము నేపోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును.)

(తేరవాలును)

ఇది పంచమాంకము.



## సువర్ణపాత్ర.



షష్ఠాంకము.

రంగము:—[చెఱుసాల-విచారిముతో శివశంకరుడు ప్రవేశము]

శివ:—(తనలో)

ఉ. క్లౌసురవంశమందు మణి ♦ కైవడి జన్మము నందియున్ దుర  
భ్యాసముజేసి మద్యమును ♦ పానముసేయుట యంతబోక వే  
శ్యాసత్తిపైన మోహమున ♦ సంపదలన్నియు నేలగల్గి యా  
హా ! సరివారలెల్ల బరి ♦ హాసముసేయగ నిట్టులైతిగా.

సీ. మతిధర్మములనెల్ల ♦ మన్నులోపల గల్గి  
సురనుసేవించుచు ♦ దిరిగినాడ  
గౌరవంబంతయు ♦ గానపాల్గొవించి  
వెలవెలందులఁగూడి ♦ వెలసినాడ  
పూర్వాజ్ఞతెంబైన ♦ భూములన్నియు నమ్మి  
కడుదరిదుఁడనౌచు ♦ గాగ్గినాడ  
నత్ములోభ్యవయైన ♦ జాయచిత్తమునకు  
దీఱని దుఃఖంబు ♦ దెచ్చినాడ

తే. గీ. చేయవలసిన దుష్కృతుల్ • చేసినాడ

నందవలసిన దుర్యశం • బుడినాడ

దుదకు నేటికీతిని • దొంగయనుచు

క్షీతినిసిందఁ బొందగజెఱం • జిక్కినాడ.

అక్కటా ! ఇప్పుడు వచ్చిన యకారణాపరాధ స్థావనకు నే నేమని వగతును. ఆసువర్ణరత్నపరిక వెట్టిదో నే నన్నడును నెఱు గను. దాని నాసుందరి కేవిటుడిచ్చెనో కదా ! అవిటుఁ డెల్లుసంగ్రహించి తెచ్చెనో ! పోలీసువారువచ్చి దాని నడిగినప్పు డాయపరాధము న్నాపైనేల స్థాపించెను. తనయెడల ననురాగము వహించి యెంతయో ధనము వెచ్చించితినినియైన దలంపక నన్నుఁ జోరినిగా తేసిన యాగుండరి నేమందును ? నన్నెట్లయిన నిట్లు వెడలనకుపుట కట్లు నేరమును న్నాపైఁ జెప్పెను. బౌరా ! ఎంతసాహసము.

మ. తలపెల్లప్పుడు నీపయిన్ నిలచుఁ జి • ప్తింబగదాచుచున్ మందం

బలరన్ దీయనివాక్యముల్ బలికి, ద్ర • వ్యంబులెఱుఁగెనలాగి; యె

ట్టులొ యిల్లున్ వెడలంగఁజేయగను • నిట్టుల్ మాయలంబున్న, నీ

వెలవొల్లంటియటంచు నామదిని భా • వంపంగ లేదెప్పుడున్.

అహా ! వేశ్యా వ్యామోహమువలన నిట్టిదికదా సుఖము. చేతులార నేను చౌర్యముచేసి యానగ నేను దానికిఁ దెచ్చి యిచ్చియున్నచో నాకీవిచారమే యుండదు. ధనమున్నంత వఱకును నెమ్మదిగా లాలించి గ్రహించినది. సురాహసమువలనను, నీవేశ్యవలనను సంపూర్తిగఁ జెడినాడ. ఇప్పుడు నే నేమనుకొన్న నేమిప్రయోజన మున్నది ? నే నెట్టి దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నిసుమంతయుఁ జిత్తమున నలంకఁబూనక నిరంతరము నాశ్రేయ మభిలషించుచు, నాకు

నీతులం గజపుచు, నాసేవలకేయ సంరసించు నాభార్య యీ  
వార్తవిని యెట్లు బరితాపముం దుచున్నదో కదా !

సీ. కల్పనైననామాట ♦ గాదనివచియించి

యెఱుగనియట్టి, ప ♦ ర్వేందువదన

యెట్టిదుష్కృత్యంబు లేను ♦ సత్పనగాని

మదిచైనరోయని ♦ మగువమిన్న

నాకేమమశాంతి ♦ మీక్షించుచును మంచి

నీతులం గజపెడి ♦ నీరజాక్షి

పతికింబెవేఱు పై ♦ వంబులేడని నాకు

సేవలకేసెడి ♦ చిగురుబోడి

తే. గీ ప్రేమకా జూపింపబడక యొ ♦ ప్పినయరుంధ

తీతిలోదరి కీచైన ♦ దివ్యచరిత

యట్టి నాసతిసన్గూర్చి ♦ యకటయెట్లు

గుండుచున్నదో గద తన ♦ డెందమందు.

(ముకుందశాస్త్రి సత్యవతిలో బ్రవేశము)

ముకుం:—(తినలో) అక్కటా ! ఎట్టివానికెంత గతిపట్టినది. పురాకృత  
ప్రాంధి మనుభవింపక తీరదుకదా.

సత్య:—(తినలో)

మ. అకటా బ్రాహ్మణవంశమందు నుదయం ♦ బై; సత్కులాచార  
మంచక మద్యంబునుద్రావి సంరతిము వే ♦ శ్యాలోలతన్ జక్కిజం  
కకద్రవ్యంబును వెచ్చబెట్టి తుదకీ ♦ కారాగృహంబందు నే  
టికిఁ జోరుండనిగూడ సజ్జనులు బా ♦ టింపంగనేఁ జక్కిరిన్.

నాధుని కెట్టికష్టము వాటిల్లినది.

శివ:—(పరికించి తనలో) నిరంతరము నా శ్రేయముగోరు చుండు మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రియు, నాభార్యయు నన్నరయటకు వచ్చున్నారు. అక్కటా! నాభార్య మొగ మెట్లుజూతును. మిత్రునితో నెట్లుమాట్లాడుదును. వీరు నిశ్చయముగ నేనట్టి చార్యముచేసి యుందుననియే తలంపుచుకదా !

సత్య:—(సమీపించి) హా! నాథా ! నీకీగతి సంభవించుటేమి ! సంతాపవాఙ్మయందు నన్నుమించి నీవిట్లుండుట తగునే !

శివ:—(భార్యనుజూచి)

ఉ చెప్పితివీవు దుష్కీర్తయల ♦ శేయుట మానుమటంచు నాకు నీ చెప్పినవాక్యముల్ చెవిని ♦ శ్రేష్ఠిక సంరతిమున్ జరించుటన్ ముప్పొసగూడెనాకు; జగ ♦ మున్గిని చోరుడినంగ నేమనీ నిప్పగిడిన్ జెఱుబడితి ♦ నేమనువాడఁడలోదోమిటే.

ముకుం:—మిత్రమా !

శివ:—సఖుడా ! ముకుందశాస్త్రి !

చ. పరమహితుండవీవు పలు ♦ భంగుల నాదగుసేనుమే నిరం తరమునుగోరుచుండి ధన ♦ తామరసేక్షణగూడి యుండు దుష్ట స్థరకలువంబటంచును హి ♦ తంబును జెప్పితివీవు దాసనీ సరయక వేద్యమూలమున ♦ సైతినీగతి మిక్కిరత్నమా.

నీవెన్ని యక్షరములు జెప్పితివో యన్నియు జరిగినవి నీహితో వచేశము దృఢీకరించినందులకు ఫలమనుభవించినాను. నాపూర్వార్థి తంజైన సంపదలును పోయినందులకు విచారింపను. గణికావ్యా మోహమాది దుష్కర్మింబుల నగుల్కొని గౌరవంబంతయుబోగొట్టి కొనినందులకు దుఃఖంపను నిరంతర మదీయచరణ సంశేవానక్తయు,

సాధ్వియునగు నాభార్యను నిరాదరించుచు నామెకు వగవుగూర్చి నందులకుఁగూడ జెంతింపను కాని యకారణముగ సువర్ణరత్నపతకము దొంగిలించినది నేనేయని నన్నిగదు బంధించినందులకు మాత్రము వగచు చుంటిని.

ముకుం:—మిత్రమా ! దొంగతనము దాగదుకదా ! అదిచేసినవా రెప్పటికైనఁ బట్టువడి తీరెదరు.

శివ:—నేనట్టికార్యము జేసినది నీవు విశ్వసించితివా ?

ముకుం:—

శే. గీ. మద్యమునుద్రావి వేశ్యల ♦ మఱి ధనము  
సంతయును గోలుపడి లిక్త ♦ హస్తుడైన  
వాఁడు ; తుదకు నిట్టిఫనుల ♦ భావమందు  
భయముఁబాసక చేయుచుఁ ♦ బఱుగుగాదె.

శివ:—మిత్రమా ! నీవుచెప్పిన నూట నిశ్చయమే. కాని యీచౌర్యము నావలన జరిగినదికాదు.

సత్య:—నాథా ! ఇందలి నిజమెట్టిదో వచింపుఁడు. నాకు భార్యనముఁచును, మీకు నితాంతాప్తఁడును నగు నీ ముకుందశాస్త్రి మనకీసమయామున దోడ్పడును.

శివ:—నాగీమణి ! విత్తిమంతయు సురాపానమునకును, సుగదలికిని వెచ్చజెట్టి, చేతనైన నొక కాసైనలేకపోయినను సుందరిపై మోహమును మాత్రము విడువజాలక దానిగృహంబుననుండఁగా, బోలీసువారువచ్చి దానిల్లు తెదకి, పేటియందున్న యొక సువర్ణరత్నపతకమును దీసికొని యది యొక్కడనుండి నీకులభించెనని దానినడిగిరి. శివశంకరుఁడిచ్చెనని సుందరి వారికిఁ



జెప్పినంతనే వారునన్ను బంధించి తెచ్చిరి. ఇంతకుదప్ప నేనా వస్తువువిషయమై యేమియు నెఱుగను.

ముకుం:—మిత్రమా ! వేళ్ళలెంతకయినను జాలుదురు. ఆవస్తువు దాని కెవ్వరో సామాన్యవిటు చొక్క డెక్కడనో దొంగిలించి తెచ్చి యిచ్చియుండును. నిన్నెట్లయిన నిల్లువెడలనదుపుట కిట్లుజేసినది. కానిమ్ము. ఇప్పుడు విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమియు నులేదు. నేను నిన్ను “జామీను”పై విడుదలచేయించి, యొక న్యాయవాదిని నీపక్షమున నేర్పరిచి న్యాయస్థానమున వాదించ జేసెదను. నీవు విచారించక కైర్వీముననందుము.

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! నీతోనేమని చెప్పటకును సిగ్గుగనున్నది.

ముకుం:—శివశంకరా ! నీవు నావిషయమై సందియంబందఁ బనిలేదు. నాశక్తివంచనలేకుండ, నీకీ యపరాధదోష మంటకుండనుండునట్లు బ్రయత్నించెదను.

సత్య:—అన్నయ్యా ! అన్నింటికని నీవేయుంటివి.

శివ:—రమణీ ! నీవు నాస్థితికి వగచుచు నిద్రాహారములు మానియుండవలదు. ఎవరిదుష్కర్మము వారసుభవింపవలయును.

సత్య:—నాథా ! నీవు చెఱునుండి యీవలకువచ్చునరకును నాకునిద్రాహారముతో నేమిపని.

(పోలీసు-భటుఁడు-ప్రవేశించును.)

పో-భ:—అయ్యా ? మీరిక్కడనింక మాటలాడుచుండ వలనుపడదు. కారాగృహరక్షకాధికారి వచ్చుచున్నాఁడు.

శివ:—ముకుందశాస్త్రి ! పోయిరమ్ము.

సత్య:—నాథా ! పోయివచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును)

రంగము:—(రాజనీధి:-ప్ర)వేశము:-సూర్యనారాయణ)

సూర్య:—(తనలో) అక్కటా! నాస్థితికి నేనేమని వగతును? ఆనూ  
దరిట్లు తేయునని కలనైనఁ తలంపలేదు.

సీ. వారాంగననుజేరి ♦ బంధువుల్ నిందించ  
పరమనీచుండనై ♦ తిరిగినాను  
సుందరిఁ కేగంటి ♦ చూపుల నీక్షించి  
వెన్నమానిసివోలె ♦ వెలసినాను  
చిత్తిమెప్పుడు నిన్నె ♦ చేర నెంచు నటంచు  
బలుకంగ నెంతయు ♦ గులికినాను  
కపటానురాగంబు ♦ గాంచజాలక  
మోహనాగరమున ♦ మునిగినాను

వే. గీ. దృవ్యమంతయు దానికి దారవోసి  
సాటిహీతులెల్లరు బరిహా ♦ సంబుజేయ  
నకట! తుదకు బొట్టకునింత ♦ యన్నమైన  
గాంచశేరిని దుర్గతిఁ ♦ గాంచినాను.

నాకుఁ చెలియకుండ నాసుందరి శివశంకరుని శెట్టపట్టి నన్నిట్లు  
వెడలనడిపినది. ఆ శివశంకరుని యెడల మాత్రము స్థిరచిత్తముతో  
నుండెనా?

తే. గీ. చిక్కినంతవఱకతని ♦ చేతనున్న  
దృవ్యమంతయు లాగి తు ♦ దకు గృహంబు  
నుండివెడలఁజేయంగ జో ♦ రుండనంగ  
బట్టియిచ్చెను వానిని ♦ బాపచరిత.

నిశ్చయముగా శివశంకరుఁ డావస్తువువిషయమై చౌర్యము  
 తేసినని తలంపను. పాపమాలిఁడుగూడ తుదకు నాస్థితికేవచ్చెను.  
 పాపము ఏది యెట్లయినను నీతనిపై మోపబడిన నేర మేమగునోకదా !  
 అదివిచారణజరుగుట నేడేకదా ! ఆహా ! వేశ్యల మూలమున నెన్నెన్ని  
 కొంపలు మాసిపోయినవి. సమస్త ధర్మాధర్మవిచారణ దక్కులును,  
 సకలశాస్త్రపారంగతులునైనవారే వేశ్యా వ్యామోహమునబడి లోక  
 నిందకు బాలగుచుండిరికదా ! ఈ వేశ్యలయందును వ్యభిచారవృత్తి  
 మానిపించి వారికి సద్వృత్తినలవడఁజేయు మహానీయులగు సంఘ  
 శంస్కరణపరాయణు లేమూలముండిరోకదా ! ఓ వేశ్యాభుజంగులారా !

సీ. అగ్నిసాక్షిగఁ గొన్న యతివలింటను నుండ

బగ్యాకాంతలజేరు ధ వాపులార

వారకాంతలపొందు ధ పరమమోక్షమటంచు

నెంచిచరించెను ధ హీనులార

మాయవేశ్యలతీయ ధ మాటల కుబ్బి ల

బ్బిబ్బుజెందెడియవి ధ వేకులార

వెలవెలందులకల్ల ధ ప్రియకునాశించి

కుక్కలై తిరిగెడు ధ కూళలార

తే. గీ. ఇంక నైనను మీరలూ ధ వంకబోక

యిందుడియని పొగ్గింతు ధ నొప్పుమీట

భోగకాంతలనమ్మియే ధ జోగినైతి

గానవచియించినాడను ధ దీనివినుడు.

(పోలిసెట్టి—ప్రేవేశమా.)

పోలి:—(సూర్యనారాయణను జూచి) ఏవరితోయి సూర్యనారా  
 యణగారు మహా కేక లేస్తున్నారు.

సూర్య:—ఏమియున్నది? నీకింకను ననుభవముతోనికి రాలేదు. ఆకారముచేత, సుందరిని పట్టుకొని వదలక యున్నావు.

పోలి:—అదేవిటండోయి. సరసాలు.

సూర్య:—నీవు దాచినను దాగునా? నెమ్మదిగానీవు సుందరివలలోనఁ బడినావు. నాకును శివశంకరునకును నెట్టిగతి బట్టినదో, నీకు నదియే కొన్నిదినములలో చాగ్రహించును. ఇంకనైనను నీవా గృహముచాయకు బోవకయుండుము. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇప్పుడు నీవెక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు?

పోలి:—కోర్కెకాడనుంచి. ఈవార శివశంకరుడుగారికేసు వాయిదాగా

సూర్య:—న్యాయం భగవంతుడు పాలించదూ! ఎవరో గిట్టనివాళ్ళు ఆనస్తున ఆయన యెత్తుకొని పోయినాడంటే సరా. జడ్జిగారు కేసు కొట్టిశారు.

సూర్య:—పాపము. అకారణమిందమాత్రము భరింపవలసి వచ్చినది. పోనిమ్ము. కృతార్థుడైనాడు.

పోలి:—సరేగాని, సుందరియింటి కెచ్చాలువాడిన బాపతు బాకీ ఫయి సలు చేయించావు కావయ్యా మొత్తానికి.

సూర్య:—ఇంకను నన్నేలపీడించెదవు? సుందరినే నీయధీనము జేసితిని.

పోలి:—(తనలో) సుందరి యింటికి నేను వెళ్ళుచున్నానని అందరికీ తెలిసిపోయింది. శివశంకరుడి సంగతిలో ఆముండే చాలా అన్యాయం చేసినది అందఱూ అనుకొంటున్నారు. నాకళ్ళ ముందు దానింటికివెళ్ళిన వాళ్ళు యిద్దరు నన్నానులైనారు. ఇంక నేను నింపాదిగా వొత్తిగిలాలి. బోగవోళ్ళతో న్నహం

అల్లరిపాలుకే. ఛీ ! యాబా!సిముందలతో. యేదో దుకాణం  
మీద కూర్చుని వెచ్చాలు అమ్మకొనే నాకు స్నేహవేటి ?  
(ప్రకాశము) సూర్యనారాయణగారూ ! మీరెందాక వెళ్ళు  
తున్నారు.

సూర్య:—నేనును మీకొట్టుమీదుగనే పోవలయును. రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:—[శివశంకరుని గృహము:—శయ్యాశలమున శివశంకరుడు  
ప్రవేశము.]

శివ:—(తనలో) భగవత్కృపవలన సుందరి నాపై మోపిన నేనీసాప  
నము నాపైనుండి తప్పిపోయినను, సత్కుల ప్రసూతుండైన  
నిట్టి దుష్కార్యము లాచరించి నిందలనంది, పెద్దలాటించి  
యిచ్చిన ద్రవ్య మంతయును సురావాసమునకును, వ్యసం  
కును వెచ్చబెట్టి తుదకు రిక్తవాస్తవ్యుడైన నేను జగమున దల  
యెత్తి యెటు బ్రదుకజాలుదును ! ఈ హియపుబ్రతుకు శివ  
మరణమే మందిది. ఇంక నేనీవిషయమున నాలోచింపనేల ?  
(తేబులోనుండి యొక పొట్లముదీసి) అనాయాస మరణమందు  
టకు, దగిన విషమును దెచ్చుకొంటిని. (ఎదుటజూచి) అదిగో!  
నాభార్య సంపూర్ణ నిద్రావస్థ నున్నది. ఈమె మేల్కొలుచిన  
చో నాయుద్యమమునకు భంగము గలుగును. కావున నన్య  
లోచనములు మదిం బెట్టుకొనక శీఘ్రముగ నీయావధమును  
నీటం గలిపి పుచ్చుకొందుగాక.

(గ్లాసున నీరుబోసి యందు మందువైచి సత్యవతినిజూచి)

సతీమణి ! “సాధి” యను పేరు నీకే లగియున్నది. నీ నెట్టి

దుష్కార్యము లాచరించుచుండినను, నాయందు బరమానాగపై మెలంగుచు, మదీయ చరణ దాస్యముసేయుచుఁ గృతార్థుడైతిని. నేనే నీయెడల నిరాదరభావమువహించి పాపమార్జించితిని.

శా. శ్రీరంజిల్లాడి గొప్పవంశమున వా ధి సిన్ జన్మముంగాంచి, యి  
పారణ నాకు.....

యారూఢిన్ బరిచర్యఁజేసితివి యా ధి హా ! నీకునున్ నాకునున్  
దీరెంబో ఋణమీదినంబునఁజే ద ధి స్వీ, నేను నిర్భాగ్యుడన్.

సాధీమణీ ! నేను జేసినయకార్యములకు నాపైఁబడిన నింద మోయఁజాలక నిన్ను విడిచి దివంబలకరించుచున్నాను. నీవు నాకొన ద్దిన మేలును నే నెన్నిజన్మములకయినను దీర్చిజాలను. అకారణముగ గానాగృహమనఁబడ, నా మిత్రుండగు ముకుందశాస్త్రిని బ్రతిమాలు కొని నన్ను విముక్తుని జేయించుటకు యత్నించితివి. (చేత విషము బట్టుకొని యాలోచించుచుండును.)

సత్య:—(లేచి) నాథా !

శివ:—(అందరసడి చేతిలోగ్లాసు క్రిందపడ వేయును.)

సత్య:—నాథా ! ఏమది. (చూచి) ఈకాచపాత్రయేమి ? మధ్యమా  
యేమి ? (కాదు పరికించి) కాదు. కాదు. శ్రమింపుము.

శివ:—రమణీ ! ఇంక నన్ను వారించకుము. నాకేబ్రతుకుపై రోతపు ట్టినది. ఇదీనీవు మధ్యముగా భావించితివి గావున, నిశ్చయము జెప్పచుంటిని నేను స్వర్గపురప్రయాణమునకుఁ బ్రయాత్నము సేయుచుంటిని.

సత్య:—హా ! నాథా ! ఎంతదాకుణకార్యము సేయఁదలంచితివి. ఈని  
ర్భాగ్యురాలికట్టి చింతగూడ గూర్పదలంచితిరా ? నేనీ సమయ

మున మేల్కొనక యుంటినేని, నాకొంప గూలియేయుండును గదా ! ఇంత నాహసకార్యము సేయుటకు మీకేల బుద్ధివాడ మెను ?

శివ:—ఇట్టి నిందంబొంది జీవించుటయే కష్టము. ఇంతవఱకును మహా భాగ్యములతో దులదూగిన నేనెట్టి దారిద్ర్యమునుబొంది యెట్లు జీవింపగలను ?

సత్య:—ఇదియూ మీకుగల్గినచింత! ప్రాసేక్షిరా! జరిగినదానికై విచారించవలదు. మీరుమద్యపానమునకుపయోగించుటకు శేయించిన సువర్ణపాత్ర నాయొద్దనున్నది.

శివ:—ఏమీ ! సువర్ణపాత్ర యీ ! అది యెవ్వరో యపహరించిరికదా.

సత్య:—నాథా! మీకు ( బ్రేయముగూర్చుటకు నేనేహించితిని ( పెట్ట నుండి తీసియిచ్చును.)

శివ:—రమణ ! ఇదియొక్కటి మిగిలినదా !

సత్య:—నాథా! గతించిన విషయములగూర్చి విచారించవలదు. ఈ సువర్ణపాత్రవలనవచ్చు ధనమువలన మీరెట్టిసద్వ్యాపారమునుజేసి నను జేయవచ్చును. ఈగృహము నాపేరనున్నను మీయదియే యని భావింపుడు. మనకావంతయు గొఱంతయుండదు. మీ పదసేవజేయుచు నేను గృతార్థురాలనయ్యెదను.

శివ:—(సువర్ణపాత్రతీసుకొని) హా ! సురాపానమా ! నీవెంతచేసితివి?

సీ. విత్తంబు నార్జింప ♦ వెనువెంటఁదిరిగెను

కుమారులతో పైఠి ♦ గూర్చినావు

పెద్దలార్జించిన ♦ విత్తమంతయు క్రిమి

క్రిమముగా బోఁజేసి ♦ గాల్చినావు

అగ్నిసాక్షిగఁగొన్న ♦ యథాంగి వగవంగ

వేశ్యపాల్గొవించి ♦ వెలసినావు

నిజకులాచారము ♦ నీరుగా గావించి

మర్యాదసంతయు ♦ మావినావు

తే. గీ. చేయవలసిన పనులన్ని ♦ చేసినావు

లేనిపోని నిందలను గ ♦ ల్పించినావు

భభిరి ! మద్యమా యేమంచుఁ ♦ బలుకువాడ

నిన్న దరిశేర్చవచ్చునే ♦ నిజము దలఁప.

సత్య:—నాథా ! ఇంకదీనికై విచారించకుండు పశ్చాత్తాప చిత్తులగు  
భగవంతుండు మిమ్మునుగ్రహింపఁ గలఁడు.

శివ:—సాక్షి నాచిత్తిమును మరణోద్యోగమునుండిగూడఁ దప్పించి  
తిని దుర్వినియోగము సేయుటకు జేయించి పోయినదని దలం  
పఁబడి నీచేదదాచబడిన యాసువర్ణపాత్రయే మనజీవనోపాధికి  
మార్గమగు గాక ! సురాపానమాన కలవాటుపడిన వాడును,  
వేశ్యలను మఱగినవాడును నిట్టిసితికే వత్తురుగదా ! ఓ సంఘ  
సంస్కరణపగాయకులారా ! ఈమద్యపానము జనులచే మాని  
పించుటకు మీరు యత్నింపుఁడు. దీనివలన నెన్నిగృహములు  
మన్నులోగలిసినవి ? ఎందఱు హృద్యోగముల పాలైనశించిరి.  
ఎందఱి గౌరవంబడుగంటినది.

సీ. పరమాత్మజూడంగ ♦ సురనుసేవించుటే

మాంబనుచు బల్కు ♦ మహితులార

దీనిసేవించిన ♦ జ్ఞానియై యొప్పనం

చునువేడ్క వచ్చియుంచు ♦ జనములార



పోరాటములయందు ♦ బొంబుపంబిది యిచ్చు  
 ననిచెప్పచుండెడి ♦ యనఘలార  
 చిత్తంబుజలియింప ♦ జేయక సంతోష  
 మునుగూర్చునని పెల్లు ♦ పుష్కలార

తే. గీ. దీనిచేతనుగొరవ ♦ హానియు ధన  
 హానియును బాగవహియు ♦ నగుటనిజము  
 ననుభవముమీడఁ జెప్పితి ♦ నార్కులార  
 వలదు మద్యపానము సేయ ♦ నలదు నలదు.

(భార్యంజూచి) సతీ ! ఇప్పటికినేను పట్టావ చిత్తావృత్తి.  
 ఇంక నీ సువర్ణపాత్రవచ్చు ధనమున నయిత్రాగిడివును ధగనెత్తు  
 నమ్మియుండము. ఇంక నేమికావలయును.

సత్యి:—నాథా ! నీవు పట్టావ చిత్తావృత్తి. ఇంక నా కేమి  
 కావలయును. అయిన నిట్లుగూకి.

తే. గీ. వేశ్యసంఘంబు నిర్భాగ్య ♦ స్త్రీపీడిచి  
 కలితధర్మమార్గంబును ♦ గాఢత్రిగాక  
 మానవుల బీడ్చు నీసుగా ♦ పానమెలమి  
 యవనినూరుపేరున లేకి ♦ యానిగాక !

(నిష్క్రమింతురు.)

సంపూర్ణము.

## సంపూర్ణ భారతము.

(గ్రంథకర్త:-పింగళి వెంకటనరసయ్యగారు.)

మహాభారతకథయంతయు నొక్కరాత్రిపొదర్చనమునకు వీలుగ నుండునట్లు, నూతనపద్ధతులతో కొత్తప్లాటుగా వ్రాయబడిననాటకరాజశిరోభూషణము. పద్యములన్నియు రత్నములే. పాండవజననము, ద్రౌపదీస్వయంవరము, మయనభ, ద్యూతరంగము, ద్రౌపదీవస్త్రావహరణము. సైంధవపరాధము ఉత్తిరగోగ్రహణము, శ్రీకృష్ణరాయబారము, శ్రీకృష్ణుడు చక్రముధరించి భీష్మునిపైకి రథముపైనుండి లంఘించుట పద్మపూహము, అభిమన్యునిమరణమునుగూర్చి ధర్మరాజువిచారము, సైంధవపథ, కర్ణపథ, దుర్యోధనునిపరితాపము, దుర్యోధనుడు మచుగుడోదాగుటయు, భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము దుర్యోధనుడు గూటుట, ధర్మనందనుని వట్టాభిషేకము. పాండవ స్వర్గారోహణము మొదలైనవి విపులముగావ్రాయబడినవి. యిదివరకు ప్రచురపడెడు భారతములవలె గాఢగాలేకట్లముగాను వివరముగాను ఒక్కరాత్రి పొదర్చనమునకు వీలుకలుగులాగున వ్రాయబడినది. ఈగ్రంథమును చదివితూచిన వైష్ణవమునకు సరిగానున్నదని ఊహించుటలే గ్రహించగలరు. 33 చక్కని సాంగ్యుగలపు. వెల రు 1—4—0 మాలేమే.

## శ్రీమదాంధ్రభగవద్గీత.

పద్యకావ్యము వెల రు 1—0—0.

కడపమేజస్త్రిటు తాడూరి లక్ష్మీనరసింహ పండితరాయవీరచిత్రము. భక్తిరసప్రధానము, ప్రతివాడు పఠింపదగినది. ప్రతియింటనుండ దగినది.

వలయువాడు:—శ్రీరామకృష్ణాబుక్కుడిపో,

ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా

## ఆంధ్ర గ్రంథములు.

భక్తగీర్ ఠా   ప	రూ 1-0-0	నవలలు.	
పాదుకా పట్టాభిషేకం ఠా   ప	1-0-0	అంగరాజ్య సాపసం	రూ 2-10-0
కవకతార ము   చం	0-14-0	యోగంధర్ విజయం	2-4-0
వేదకు పెండ్లిపాటలు	0-8-0	కాళిక	1-0-0
సంతకార్థ భారతము పి. తెం.	1-4-0	మానసింగు	1-8-0
కుమరీదేవి	1-0-0	ప్రచంద ధౌవము	0-12-0
మాగురీ విజయము	1-0-0	యోగిరాజు	1-4-0
మహిళా మమోరంజని	0-6-0	కుమారు	1-0-0
పురుషవ	1-4-0	ధర్మశాస్త్ర	1-4-0
సతీ పక్కాబాయి	0-6-0	మావక్తాద్రిద్రవ్యమేల అను	
వైరాగ్య నుభానిధి	0-6-0	భారతవర్ష ఆర్థికచరిత్ర	1-4-0
సతీ కులసి	1-4-0	బృహత్సాహిత్యం	1-0-0
గయోపాఖ్యానము	0-8-0	వచన భూషణం	0-12-0
ప్రపన్నయాదనము	0-8-0	మృత్యుంజయ విలాసం	0-8-0
పారిజాతాపహరణం	0-8-0	గోపాలకృష్ణ గోభిలేచరిత్ర	0-10-0
చతుర చంద్రహాస	0-8-0	సింహప్రభు	0-12-0
శ్రీకృష్ణ రాయబారం హరికథ	0-8-0	శ్రీరామ వక్త్ర సువాదన	0-8-0
నీతా కళ్యాణం డిటా	0-8-0	పురాణీహాస సాంస్కృతికం	1-0-0
పాదుకా పట్టాభిషేకం డిటా	0-8-0	డిటా 2-వ భాగం	1-0-0
కుభద్రా పరిణయం	0-8-0	హస్తపు పాటలు	0-6-0
పావిత్రీ అ. నా.	0-12-0	అంధ్ర భగవద్గీత	0-8-0
జయప్రద హరికథ	0-8-0	కర్ణ భారము	0-4-0

ఈ పుస్తకములే గాక యింకే పుస్తకములు కావలసినను  
యీదిగువ చిరునామాకు వ్రాయుడు.

వలయునారు :—కె. కె. పట్నాయక్ & బ్రదర్స్.,

పబ్లిషర్స్ అండ్ బుక్స్ సెల్లర్స్,

ఏలూరు, కృష్ణాజిల్లా.

The first of these is the fact that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The second is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The third is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The fourth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The fifth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The sixth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The seventh is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The eighth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The ninth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear. The tenth is that the system is not a simple one. It is a complex system, and the behavior of the system is not linear.

14971

